

"BİLGİLEN GÜÇLEN"

Erken Yaşıta Evlenmek Üzere Aile Mahkemelerine Başvuran Ergenlerin ...

BİLGİLEN GÜÇLEN PROJE RAPORU

ERKEN EVLİLİK SORUNU

Projenin iç içe geçmiş birden çok amacı bulunmaktadır;

- *16 yaşında aile mahkemesine evlenmek üzere başvuran çocuk ve aileleri güçlendirmek,
- *Çocukları ve ailelerini evlenmekten vazgeçmeleri konusunda desteklemek; bu mümkün değilse, yeni hayatlarına hazırlanmaları yönünde güçlendirmek,
- *Diğer bir amaç da, bu çocukların evlenme serüvenine sürükleyen nedenleri anlayarak, onlarla çalışacak profesyonellerin kullanacağı bilgileri derlemektir.

Proje Sorumlusu: Özgül ELİTOK Sosyal Hizmet Uzmanı

Proje Yetkilisi: Güngör ÇABUK Sosyal Hizmet Uzmanı

Danışmanlar:

Doç. Dr. Esin ÖZATALAY Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı AD

Doç. Dr. Selma ÖNCEL Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hem. AD

Uygulama Grubu (Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti İle Eğitim Verenler)

Zeliha YAZICI Çocuk Gelişim ve Eğitim Uzmanı (Yrd. Doç. Dr Akd. Ün. Eğitim Fakültesi)

Dudu KARAKAYA- Psikiyatri Hemşiresi) (Öğr. Gör. Akd. Ün. Hem. Fak. Psikiyatri Hem. AD

Kemale GÜNHAN Psikolog

Nazlı KÜÇÜKSARI Sosyal Hizmet Uzmanı

Sebahat BALCI Sosyal Hizmet Uzmanı

Aslı ÇERİ Psikolog

Fulya ALPAN Uzman Psikolojik Danışman ve Rehber

Ayşe Gökçe EDECAN Psikolog

Ömer MAVİ Pedagog

Betül TALAY Psikolojik Danışman ve Rehber

Proje Sekreteri: Hülya ŞENER

Bütçe Sorumlusu/ Dernek Saymanı: Yusuf ERDEMİR

Bu yayında ileri sürülen görüşler yalnızca yazarlara aittir, projeyi bağlamaz ve proje ortaklarının görüşlerini yansittiği anlamına gelmez.

Bu proje, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün ulusal ortağı ve temel paydaşı olduğu Kadın Dostu Kentler Programı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu UNFPA ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı- UNDP tarafından yürütülmekte olup İsveç Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Ajansı SIDA tarafından da finanse edilmektedir.

www.ailedanismanlari.org

E-mail: antalyaile@gmail.com

Tel&Faks: +90 242 237 90 94

Deniz Mah 131 Sok No:3/1 Muratpaşa Antalya

DERNEK TANITIMI

Aile Danışmanları Derneği Ağustos 2008'de Antalya'da kurulmuş, 2011 yılında da İzmir Temsilciliği açılmıştır. Dernek, Türkiye'de Aile Danışmanlığı hizmetinin gelişimine ve yaygınlaştırılmasına destek vermek, toplumu güçlendirmek amacıyla aileyi güçlendirici yönde, bilinçlendirme, destekleme, eğitici ve öğretici nitelikte çalışmalar planlamak ve uygulamak; diğer yandan da hizmeti yürütecek meslek elamanlarının gelişimine katkı sağlamak üzere kurulmuştur.

Derneğe, sadece sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi ve eğitimi, psikolojik danışma ve rehberlik, tıp, hemşire ve sosyal pedagoji lisans mezunları ile aile danışmanlığı sertifikasına sahip olanlar üye olabilmektedir. Mevcut üye sayısı 76'dır. Derneğin yürütmekte olduğu çok sayıda proje ve eğitim programları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN

SÖYLEYECEK BİR ÇIFT SÖZÜM VAR,.....

ÖNSÖZ

GİRİŞ

ERKEN EVLİLİĞİN NEDENLERİ

- a. Ekonomik Nedenler
- b. Sosyal Kültürel Nedenler
- c. Eğitime Bağlı Nedenler

ERKEN EVLİLİĞİN BİREYLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

- a. Psiko-Sosyal Etkiler
- b. Sağlık Üzerine Etkiler

ERKEN EVLİLİKLERLE İLGİLİ MEVZUAT

1. Uluslararası Mevzuat Açılarından Erken Evlilikler
 - a. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
 - b. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)
 - c. Çocuk Hakları Sözleşmesi
2. Ulusal Mevzuat Açılarından Erken Evlilikler
 - a. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
 - b. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
 - c. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
 - d. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanun
 - e. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

MEVZUAT UYGULAYICILARININ ERKEN EVLİLİKLERLE İLGİLİ BAKIŞ AÇISI

Siyasal Nedenler

Çocuk Evliliklerin Önlenmesi İçin Öneriler

BİLGİLEN GÜÇLEN PROJESİ

Proje kapsamında yapılan faaliyetler

- a. Hazırlık aşaması
- b. Uygulama aşaması
- c. Raporlama aşaması

VAKA ÖZETLERİ

DEĞERLENDİRME

- a. Antalya aile mahkemesi hâkimleriyle yapılan Toplantı Çıktıları
- b. Bilgilen güçlen projesi uygulayıcı izlenimleri

EKLER

KAYNAKÇA

BAŞLARKEN,

Derneğimizin kuruluş amaçlarından biri de, aile içi sorunların çözümüne katkıda bulunmaktır. Dernek üyeleri ile bir araya geldiğimizde kendimize sorular sorup, çözümlerini arıyoruz. “Toplumda hangi sorunlar öncelikli çözüm bekliyor? Biz ne yapabiliriz?”

Yıllardır erken yaşta yapılan evlilikler yüreğimizi burkuyor. Medeni kanunda 16 yaşında mahkemeye evlenmek üzere başvuranların *olağan üstü durumu ve pek önemli sebebi* ne olabilir ki? bu konuda bir şeyler yapmamız gerektiğine inandık. Biliyoruz ki 16 yaş, evlenmek için çok erken.

Bu proje bizlere fırsat oldu, yola çıktıktı. Onları evlenmekten vazgeçirebilir miyiz? Pek önemli sebepten dolayı evlenmeleri gerekirse, onlar için neler yapabiliriz? Çünkü onlar evlenmek için henüz çok küçükler, içerisinde bulundukları duruma hazırlıklı degiller ve gelecek onlar için çok zor olacak...

Proje için çok sayıda dernek üyesi arkadaşım ile alanda çalışan diğer uzmanlar projeye canla başla sahip çıktılar, heyecanlandılar, konuya ilgili yapılan araştırmaları ve çalışmaları gözden geçirdiler, toplantılar yaptılar, multidisipliner çalışıtlar, yeni dokümanlar ürettiler... Uygulama aşamasında erken evliliğe karşı olan uzmanlar, karşılaşlıklarını gebelerden dolayı “2x çocuğun yüksek yararı” gerçeğiyle yüzleşerek etik ikilemler yaşadılar, bireyin bulunduğu yerden başlayarak, bireye özel programlar uyguladılar.

Tüm bu çalışmalar proje uygulayıcılarının dostluklarını pekiştirdi ve daha da önemlisi bir uygulayıcımızın Elif bebeği dünyaya geldi.

Bu çalışmaya edindiğimiz deneyimleri erken evliliğe karşı olan ve çözümün parçası olmak isteyenlerle paylaşmak istedik.

TEŞEKKÜRLER...

Öncelikle bu projeye katkı sağlayan;

*Korkularını, kaygılarını ve yüregini bizlere açan Proje Yararlanıcılarına;

*Çalışmalarımızdan haberdar olup, benim hayat öyküm bir kişinin dahi erken evliliğini önleyecekse, bu çabaların içerisinde ben de varım diyen Serpil'e

*Raporlama aşamasında yardım eden Burcu TATOĞLU'a

*Rapor kapağını tasarlayan Elvan ATAMTÜRK'e,

*Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm arkadaşımın nezdinde Zeliha YAZICI'ya,

*Uygulama aşamasında vakalara ulaşmamıza destek olan Antalya Aile Mahkemelerinde görevli uzmanlara,

*Projenin her aşamasında canla başla çalışan, erken evliliklerin varlığına her zaman üzülen, erken evlilikler konusunda *toplumda zihniyet dönüştürmeye ihtiyaç olduğunu* düşünen, aynı zamanda çalıştığı vakaları güçlendirdikçe mutlu olan Proje Uygulama Ekibinin her birine,

*Projemizin danışmanları Doç. Dr. Esin ÖZATALAY ve Doç. Dr. Selma ÖNCEL'e ,

*Hukuki süreçte erken evliliklerin sıkıntlarını ve sorunlarını kaleme alarak ve siz okurlarla paylaşan Antalya Aile Mahkemesi Hâkimlerinden Demir DURAK ve Ali GİRGİN'e

*Erken evlenenlerle ile ilgili yaşamsal deneyimleri, hukuki konulardaki bilgilendirmeleri ve hepsinden önemlisi 16 yaşında mahkemelere evlenmek üzere başvuranları projeden yararlanmaları için yönlendiren Antalya Adliyesi Aile Mahkemesi Hâkimlerine ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım...

Güngör ÇABUK
Dernek Başkanı

SÖYLEYECEK BİR ÇIFT SÖZÜM VAR,.....

32 yaşında bir kadın olarak geriye dönüp baktığında, geçmişte bıraktığım yıllar üzerine sanki bir 32 yıl daha ekliyor.

Ben kalabalık, tutucu, ailenin büyükleri ne derse o olur mantığıyla yoğrulmuş bir babayla büyümüşüm. 15 yaşına kadar okula sadece servisle gidip gelmesine izin verilen, okul haricinde anne ve babasız evden dışarı çıkışını yasak olan bir kız çocuğuydum. Kırısalda değil büyükşehirde büyümüşüm.

15 yaşına girdiğim yıl “*Notların iyi değil, okuma hakkını kaybettin.*” zihniyeti ile okuldan alındım. Aynı yaz eş, dost, akrabalar tarafından oğulları ile evlendirmek için ailemden istenilmeye başlandım. Babamın anneme söylediği “*Yeter artık! Başına bir şey gelmeden verelim şu kızı*” sözü aklıma geldiğinde canımı hala çok acıtır. Sonuç olarak kendimden 14 yaş büyük bir adamla, komşumuzun oğluyla evlendirildim. Babama göre ben istemişim. Çünkü ”*seni verdik kızım*” demiş ve ben sesimi çıkarmamışım. Bana göre ise babamın kendi vicdanını rahatlatmak için uydurduğu bir kılıf sadece bu. Şimdi ben, 16 ve 14 yaşlarında iki çocuk annesi olarak aileme baktığında, böyle bir vicdan muhasebesinin çok acımasızca olduğunu görüyorum.

15 yaşında evlendim. Aslında 15. yaşımlı düğünümden 2 ay sonra doldurdum. Ergenliğin verdiği heyecanla gelinlik giymiş olmak, yanında bir erkek olması, o an için ilk kez yaşadığım güzel gelen duygulardı. Hatırlıyorum çocukluğumdu. Ama hiç unutmadığım düğünümün ertesi günüydü. Aslında tanımadığım bir adamla, tanımadığım duygularla geçirdiğim gecenin ertesi günü! “*Bu ev kimin? Annem babam nerede? Herkes her şey yabancıl! Ben niye buradayım?*” düşünceleri ile yaşadığım korku ve endişe. Günlerce ağladığımı hatırlıyorum. 16 yaşında elime aldığım bir oğlum, 18 yaşında elime aldığım bir kızım oldu. 18 yaşında 2 çocuk annesi kocaman bir kadındım artık. O yaşlardaki gençlerin hissettiği içimdeki bütün kırırtıları, duyguları “*Hayır olmaz, sen 2 çocuk annesi*

bir kadınsın artık" diyerek bastırdım. Kendi yaşıtlarım okurken, her ay yeni birine aşık olmanın, büyümenin heyecanını yaşarken benim kendimle beraber çocuklarımı büyütmem gerekiyordu.

Anlaşamadığım, ortak hiçbir şeyimizin olmadığı, mantık ve duygusal olarak asla bir araya gelemediğim bir adam ile evliliydim. Mutsuz ve sevgisiz bir evliliğim vardı. Evliliğimi 15 yıl çocuklarından güç alarak, sadece onları büyütmek düşüncesi ile yürüttüm. Çocuklarımı mutlu bir anne ve eş rolü oynasam da, onların, büyüsün diye beklediğim çocukların bana "Anne mutsuzsun, ayrıl babamdan" demeleri ile kendime geldim. Bir yıldır eşimden ayrı yaşıyorum.

Bugün oğlumun, küçükçük çocuğumun olduğu yaşta gelin olan, evliliğin, anne olmanın sorumluluğu ve yükü altında kalmış, ömrünün en güzel çağı, çocukluğu çalınmış ve maalesef geri dönüp tekrar yaşayamayacak olan koca bir kadınım!!!

Serpil.

ÖNSÖZ

Bir insan dünyaya geldiği andan itibaren sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. İstenen ve beklenen de gelişimin ve ilerlemenin olumlu ve sağlıklı bir şekilde olmasıdır. Bebeklik, çocukluk döneminin ardından gelen ergenlik dönemi sihirli, karmaşık ve yorucu bir dönemdir. Bu dönem yaklaşık 12-20 yaşlar arasındadır.

Ergenlik bireyin kendisi olmayı öğrendiği, kendisini tanıdığı, kendisine toplumsal bir değer ve rol bırıldığı çalkantılı bir dönemdir. Ergenlik ani gelişen öfke nöbetleri, kararsızlıklarını, çelişkileri, yoğun güvensizlik duyguları ya da aşırı güven duyguları, herkese ve her şeye karşı olan isyanı, kırılganlığı, ağlama nöbetleri, sık değişen arkadaşları, bunalımları ile tek kelime ile karmaşa demektir. Özgürüğe aşırı düşkün ve karşı cinse karşı artan ilgi ve merak ön plandadır. Kısaca ergen fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden bir çok değişimle karşı karşıyadır. Bu değişim sırasında da olumlu ya da olumsuz birçok durumla karşı karşıya kalmaktadır. Bu dönemde bazen karşı cinsle kurduğu arkadaşlıkları sonucun da ne olacağını kestiremeden, eğitimini yarı bırakarak, bilinçli/bilinçsiz bir şekilde evlenmek istemektedir. Oysa evlenmek beraberinde birçok rolü, sorunu ve sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Ergen henüz bunun farkında değildir. Sevdığını düşündüğü kişi ile birlikte olmak onu mutlu etmektedir, onun için önemli olan budur, aile kurmanın sorumluluklarının bilincinde değildir. Oysa kadının, erkeğin, çocuğun, gencin ve yaşılarının karşılıklı etkileşim halinde olduğu, sevgi, saygı, adalet, dayanışma, paylaşma, birlik ve beraberlik gibi temel değerlerin öğrenildiği ve geliştirildiği ortamlar olarak tanımlanan aile, ana- baba ve çocuklardan oluşan, ekonomik ve sosyokültürel bütünlüğü içeren bir sistemdir.

Evlilik, hukuka ve toplum kurallarına uygun olmak koşuluyla, bireylerin özgür iradeleri ile seçikleri bir yaşam biçimi ve bireysel bir haktır. Evlenmenin geçerli olarak kurulabilmesi için, evlenecek olan kimselerin kanunda belirlenen yaşı tamamlamış olmaları aranmaktadır. Evlenmek için böyle bir yaşı sınırının varlığı, bir yandan tarafların fiziksel açıdan evlenmenin gerektirdiği koşulları sağlayabilmeleri, diğer yandan da fikri olarak evlenmenin mahiyetini ve beraberinde getireceği birtakım sorumlulukları kavrayabilmek için gerekli olgunluğa sahip olabilmeleri açısından zorunludur.

Ruhsal, sosyal ve bedensel gelişimini tamamlamamış, kendi yaşamının kontrolünü henüz sağlayamamış, haklarını bilmeyen yüzlerce genç kız, ya kendi istekleriyle ya da

ailelerinin zorlaması ile evlenmektedir. Geleneksel toplum yapısı, yoksulluktan kurtulma isteği, yalnızca bir aidiyet arayışı, mevcut durumdan kurtulup daha iyi görüleni tercih etme, köle gibi satılma, yüz yıl öncesinden getirilip halen terk edilemeyen baskılar, bir aşk, kendini ifade etme isteği vb. gibi nedenler gösterilerek erken yaşıta yapılan evliliklere her zaman mazeretler bulmaktadır. Her ne sebeple olursa olsun, çocuk haklarına dair sözleşmeye göre çocuğa yönelik uygulanabilecek aksi kanun olmadığı sürece on sekiz yaş altındaki herkes çocuktur. Ergenlik dönemini kapsayan bu sürecin birey gelişiminde özel bir yeri bulunmaktadır. Özellikle 12-18 yaş arasında ilk olarak fizyolojik gelişme gerçekleşirken, daha sonra psikolojik ve toplumsal gelişme gerçekleşmektedir. Çocuklara fiziksel ya da duygusal anlamda yanlış davranışması, cinsel istismar, ilgisizlik ve ihmalkârlık, ayrıca çocukların ticari anlamda ve başka biçimlerde sömürülmesi çocuğa yönelik kötü müdahale olarak değerlendirilmektedir. Çocukluk döneminde yapılan evlilikler de bir istismar olarak kabul edilmektedir.

Tüm dünyada erken evlilikler olmaktadır. Dünyada erken evliliklerin nedenlerine bakıldığından ülkeden ülkeye farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Ancak genel yargı, erken evliliklerin daha çok geleneksel bir aktarım olduğu ve ataerkil yapıya sahip toplumlarda var olduğu yönündedir. Ülkemizde erken evliliklerin nedenlerine baktığımızda ise daha çok sosyo kültürel, ekonomik nedenler ve eğitim yetersizliği kaynaklı gibi görünse de temelde dünyadaki nedenler gibi geleneksel ve ataerkil toplum yapısından kaynaklı nedenlerle aynıdır.

Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde erken evliliklere genelde kız çocuklarının maruz kalmasının altında aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yattığı söylenebilir. Geleneksel toplumların yapısında kadınlar doğuştan hizmet etme, bakım, beslenme işleri gibi ev içi sosyal rollere yönlendirilmektedir. Ataerkil birçok toplumda kadının yeri evi olarak algılandığı için kadının kaç yaşında evlendiğinden ziyade evinin kadınlığını ve eşlik görevini yerine getirebileceğine yönelik inanışlar daha ağır basmaktadır. Bu sosyal yapı içerisinde yetişen kız çocuklar özellikle benlik algısının geliştiği dönem olan ergen yaşlarda kendini degersiz hissetmektedir. Dolayısıyla ataerkil düzen ve gelenekler, kadınlara ve genç kızlara evlilik, sosyal haklarını korumaya yönelik mücadele etme şansı tanımamaktadır.

Erken evlilik uygulamalarının en yoğun olarak görüldüğü topluluklar genelde eğitim seviyesi ve sosyal, kültürel durum açısından dezavantajlı olan aile ortamlarında olduğu

dikkati çekmektedir. Türkiye'de uzun yıllar kız çocukların eğitime katılmalarına yönelik kampanyalar, yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen özellikle kırsal alanda ve alt sosyal kültürel ortamlarda hala okula devam etme oranlarının düşük olduğu bilinmektedir.

Erken evlilikler sonucu birçok fiziksel, ruhsal, sosyal sorunlar ortaya çıkmakta ve özelde kişinin sağlığını, genelde aile ve toplum sağlığını etkilemektedir. Eğitimsizlik, yoksunluk, yoksulluk, şiddet, istismar, erken gebelik ve üreme sağlığı sorunları, anne ve bebek ölüm oranlarında artma ve toplumsal izolasyon gibi sorunların artmasına ve çözüm yollarının azalmasına neden olmaktadır.

Genç gebe kadının hem ergenlik çağına, hem evliliğe, hem de annelik rolüne uyumu, üç önemli ve güç olaydır. Erken yaşta evlenme sonucunda bir de gebelik ortaya çıktığında, hem fiziksel gelişim yetersizdir, hem de doğacak bebeğe bakacak bilgi birikimi ve sorumluluk bilinci gelişmemiştir. Bu kadar sorunlu bir durumda anne-baba, doğacak bebek, aile ve toplum etkilenecektir. Kısaca burada zincirleme bir sarmal vardır. Yetersiz eğitim-bilgisizlik-erken evlilik-toplumsal izolasyon- istenmeyen gebelik-riskli gebelik-gebeliğe uyumsuzluk- anemi-beslenme yetersizliği- erken doğum-riskli yeni doğan- anneliğe uyumsuzluk-baş etmede yetersizlik-aile sorunlarında artma-yoksunluk ve yoksullukta artma-aile içi şiddette artma vb. Bu zincirin kırılabilmesi için bilinçlenme, farkındalık yaratma, eğitim süresinin artırılması, kadının güçlendirilmesi önemlidir. Erken evliliklerin önlenmesinde öncelikle; yasal düzenlemelerin yapılması, çocukların eğitimi, okulda kalma süresinin artırılması, halkın eğitimi, yanlış dini algıların ve geleneksel uygulamaların önlenmesi, erken evliliklerin erken tespit edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve çözüm ortakları ile işbirliği içinde çalışmaların sürdürülmesi gerekmektedir. Erken evlilikler hakkında toplumu bilinçlendirme ve farkındalık yaratma süreci kesintiye uğramadan sürekli yapılmalıdır.

Önemli olan erken evliliklerin gerçekleşmemesidir. Erken evliliklerin gerçekleşmesinin önlenemediği durumlarda ise erken evlenen/evlenecek çiftleri; evlilik sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlar hakkında bilgilendirip baş etme becerilerini artırmak, erken yaşta çocuk sahibi olmanın riskleri/ evlilikte üstlenecekleri sorumluluklar hakkında bilinçlendirmek, ilerde sahip olunacak çocuklar için iyi bir anne baba olmaları yönünde bilgilendirmek önemlidir. Ayrıca genç kadınların, cinsel, sosyal, hukuksal, ekonomik hak ve

özgürlükleri konusunda farkındalıklarını artırmak, erken evlilik nedeni ile yarım bırakıkları eğitimlerine devam etmeleri veya meslek edinmeleri konularında yönlendirmek gerekmektedir. Tüm bu gerekçelerle bu projenin yapılması, erken yaşta evlenmek isteyen kadın, erkek ve ailelerinin bilinçlendirilmeleri ve yapılan yanlışın ortaya çıkarılması açısından çok önemli olmuştur.

Proje Grubu Adına

GİRİŞ

Kadının, erkeğin, çocuğun, gencin ve yaşılarının karşılıklı etkileşim halinde olduğu, sevgi, saygı, adalet, dayanışma, paylaşma, birlik ve beraberlik gibi temel değerlerin öğrenildiği ve geliştirildiği ortamlar olarak tanımlanan aile (Türkiye Aile Araştırma Raporu, 2011), ana- baba ve çocuklardan oluşan, ekonomik ve sosyokültürel bütünlüğü içeren bir sistemdir. Sosyal bir sistem olan aile, yasal ve toplumsal kurallara uygun olarak oluşturulur ve yaşatılır. Aile ilişkilerini düzenleyen kurallar vardır. Devletin hukuk düzenine göre aile kurmanın meşru yolu evlenmedir. Bu nedenle günümüzde aile, yalnızca medeni kanunun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş bir birlik değil aynı zamanda sosyal haklarla donatılmış bir anayasal kuruluş olarak da ifade edilmektedir. Ailenin kurulması, ilişkileri ve aile bireliğinin sonlandırılması, hukuk kuralları ile düzenlenmiştir. Bu yönyle aile, sosyal bir kurum olduğu kadar aynı zamanda hukuksal bir kurumdur.

Evlilik, hukuka ve toplum kurallarına uygun olmak koşuluyla, bireylerin özgür iradeleri ile seçtikleri bir yaşam biçimi ve bireysel bir haktır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 16. maddesine göre; "Evlilik çağına gelen her erkek ve kadın ırkı, uyruğu ve dini bakımından hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir" (Unicef, 2014). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ise; "Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir" denilmektedir. Evlenmenin geçerli olabilmesi için, evlenecek olan kimselerin kanunda belirlenen yaşı tamamlamış olmaları aranmaktadır. Evlenmek için böyle bir yaşı sınırının varlığı, bir yandan tarafların fiziksel açıdan evlenmenin gerektirdiği koşulları sağlayabilmeleri, diğer yandan da fikri olarak evlenmenin mahiyetini ve beraberinde getireceği bir takım sorumlulukları kavrayabilmek için gerekli olgunluğa sahip olabilmeleri açısından zorunludur (Keskin, 2011).

Uluslararası anlaşmalarla belirtilen standartlara baktığımızda, on sekiz yaşın altındaki bireylerin henüz ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamadan yaptıkları her evlilik "erken evlilik" olarak tanımlanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde eğitimin yetersiz oluşu, ataerkil sosyal yapı, toplumsal değerler, gelenek görenekler, inançlar, savaşlar, felaketler, aile içi şiddet ve yoksulluk vb

durumlar erken yaşta evliliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum eğitsizlik, yoksulluk, anne/çocuk ölüm oranlarındaki artışlar gibi çok derin hasarları da beraberinde getirmektedir. Geleneksel kültürlerde kuşaklar öncesinden devam ettirilen uygulama ve kültürel değerler sorgulanmaksızın kabul edilip, sürekliliğinin sağlanması sonucu yapılan erken evlilikler, çocuk haklarının ihlali ile birlikte, erkek çocuklarına oranla kız çocukları açısından daha ciddi sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kız çocukların erken yaşta evlendirilmesi, kadınların toplumda henüz yerini tam olarak almadığının da bir kanıtıdır. Sosyo - kültürel yapılar, toplumun her katmanında kadın ve erkeğe farklı rollerin biçilmesine neden olmaktadır. Toplum içinde kadına biçilen bu roller kadının erkek karşısında güçsüz kalmasına neden olmaktadır (Aydemir 2011, Sungurtekin Özkan 2013, Özcebe ve Küçük Biçer, 2013).

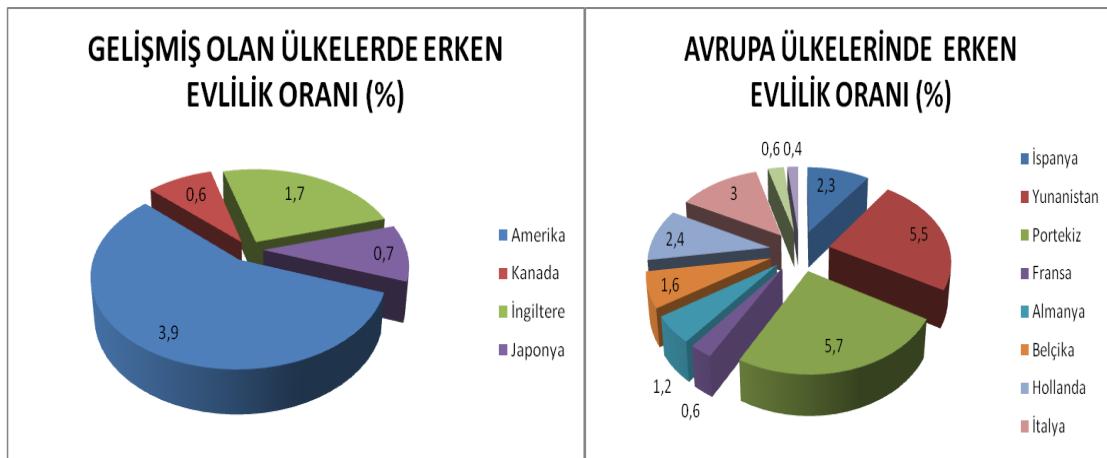
Cocuk evlilikleri dünyanın her yerinde görülen küresel bir sorun olarak devam etmektedir. Bu evlilikler, kız çocukların kendilerinden dört beş yaş büyük erkeklerle eşleştirilmesi şeklinde görülse de asıl olan sorun, kendinden 10-15 yaş büyük bir erkek ya da orta yaşı dul bir erkekle, kaçırıldığı kız çocuğuna tecavüz ettikten sonra kendisinde onun eşi olma hakkını bulan bir erkekle evlendirme, on yaşındaki bir çocuğun silinecek borç ya da kan davasını ortadan kaldırma karşılığında verilmesi şeklinde görülmektedir (Aydemir, 2011).

Türkiye'de küçük yaşlarda erken evlilikler normalleşerek meşrulaşan bir olgu haline gelmektedir. Erkek egemenliğindeki geleneksel toplum yapısı, erken yaşta evlilikleri normalleştirilmekte ve meşrulaştırmaktadır. Bu durum özellikle kız çocukların toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştirmekte ve kız çocukların yaşam tercihlerini azaltmaktadır.

Her ne sebeple olursa olsun, çocuk haklarına dair sözleşmeye göre çocuğa yönelik uygulanabilecek aksi kanun olmadığı sürece on sekiz yaş altındaki herkes çocuktur. On sekiz yaş altındaki bireylerin soyut düşüncesi de kapsayacak şekilde düşünmesi, karar verebilmesi ve sorumluluk üstlenerek yaşayabilmesi için bedensel, ruhsal ve zihinsel olarak belirli bir olgunluğa ulaşması gerekmektedir. Ancak bu süreç on sekiz yaşına kadar devam eden döneme karşılık gelmektedir. Ergenlik dönemini kapsayan bu sürecin birey gelişiminde özel bir yeri bulunmaktadır. Özellikle 12-18 yaş arasında ilk olarak fizyolojik gelişme gerçekleşirken, daha sonra psikolojik ve toplumsal gelişme gerçekleşmektedir. Çocuklara fiziksel ya da duygusal anlamda yanlış davranışları, cinsel istismar, ilgisizlik ve ihmalkârlık,

ayrıca çocukların ticari anlamda ve başka biçimlerde sömürülmesi çocuğa yönelik kötü müdahale olarak değerlendirilmektedir. Çocukluk döneminde yapılan evlilikler de bir istismar olarak kabul edilmektedir (WHO, 2010).

Şekil 1. Dünyada görülen erken evlilik sıklıkları

Şekil 2. Dünyada görülen erken evlilik sıklıkları

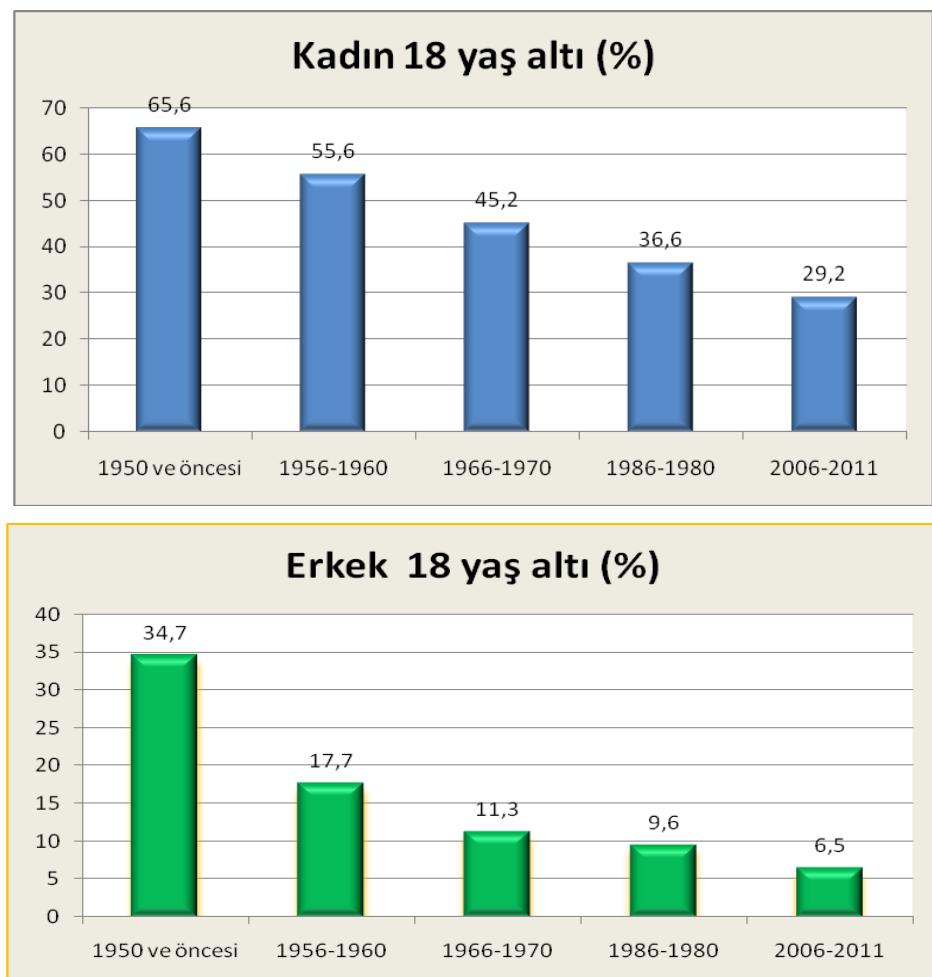

(Kaynak; Özcebe ve ark. 2011; Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması, 2011).

Türkiye Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına (2011) göre erkeklerde 18 yaş altı evlenme sıklığı %6,5 iken kadınlarda %29,2 olarak saptanmıştır. Bu araştırma sonuçlarından Türkiye'de erken evlilik yüzdesinin %30 ile %35 arasında seyrettiği konusunda görüşler sunmaktadır. Ancak, çalışmalar Türkiye'de çocuk evlilik sıklıkları bölgelere, yerel, sosyal ve kültürel örüntüye göre farklılığı göstermektedir (Özcebe ve ark., 2013).

Çoğunlukla az gelişmiş ülkelerde gözlenen erken evlilikler, gelişmekte olan ülkemizde de yüksek oranlarda seyretmektedir. Türkiye'de erken evlilikler, dünyanın farklı bölgelerindeki kadar endişe uyandıracak düzeyde olmamasına rağmen yine de varlığıyla önemsenmesi gereken sosyal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Unicef, 2001). Her ne kadar son 60 yılda erken evlilik oranlarında düşüş görülse de kız çocukları açısından bu sorunun hala devam etmekte olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda Türkiye Aile Yapısı Araştırma Raporuna (2011) göre cinsiyete göre erken evliliklere yönelik son 60 yıldaki değişim istatistikleri verilmiştir.

Grafik 1. Türkiye'de Son 60 Yıllık Süreçte Erken Evliliklerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı

(Kaynak: Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2011)

Türkiye genelinde yapılan Aile Araştırması sonucuna göre erken evlilikler, yapılmış olduğu dönemlere göre belirgin bir şekilde farklılaşmaktadır. 1950 ve öncesinde erken evliliklerde kadınların oranı (% 65,8'dir) erkeklerin oranının (%34,7) neredeyse iki katıdır. Söz konusu oran 60 yılda hem erkeklerde hem kadınarda istikrarlı bir şekilde düşüş gösterse de 2011'de hala bu oranın kadınarda %29,2 olduğu görülmektedir.

TÜİK'in 2013 yılında yayımladığı "Çocuk Evlilikleri" İstatistiklerine göre, Türk Medeni Kanunu 124. maddesinde; "*Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir*" hükmüne göre hâkim kararı ya da anne ve baba veya ya da yasal vasisinin izniyle 2002- 2012 yılları arasında gerçekleştirilen 16 ve 17 yaşında kız ve erkek nüfusun resmi evliliklerine ilişkin istatistiksel veriler aşağıdaki sunulmuştur.

Tablo 1. Türk Medeni Kanunu 124. maddesine göre hâkim kararı ya da anne baba izniyle gerçekleştirilen erken evliliklerin toplam evlenme içindeki oranlarının dağılımı

Yıl	Toplam evlenme sayısı		Evlenen çocuk sayısı		Evlenen çocukların toplam içindeki oranı (%)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kız	Erkek	Kız
2002	510 155	510 155	2 592	37 263	0,5	7,3
2003	565 468	565 468	2 236	45 981	0,4	8,1
2004	615 357	615 357	2 168	49 280	0,4	8,0
2005	641 241	641 241	2 270	51 944	0,4	8,1
2006	636 121	636 121	2 315	50 366	0,4	7,9
2007	638 311	638 311	2 279	50 723	0,4	7,9
2008	641 973	641 973	2 214	49 703	0,3	7,7
2009	591 742	591 742	2 072	47 859	0,4	8,1
2010	582 715	582 715	2 000	45 738	0,3	7,8
2011	592 775	592 775	1 860	42 700	0,3	7,2
2012	603 751	603 751	1 903	40 428	0,3	6,7

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü
TÜİK, Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

Tablo incelendiğinde erken evliliklerin her iki cinsiyet için de yıllar itibarıyle azalmakta olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2012 yılında 16-17 yaşta evlenen

erkek çocukların toplam evlenmeler içindeki oranı %0,3, kız çocukların toplam evlenmeler içindeki oranı %6,7'dir.

Alan araştırması olarak yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2011) sonucuna göre kız çocuklarının erken evlilik oranı %29,2'dir. TÜİK'in resmi evlenme verilerinde yer alan hâkim kararıyla (16 yaş) ya da anne baba kararıyla (17 yaş) gerçekleştirilen resmi evlenme oranı ise 2011 yılı için %7,2'dir. Resmi kayıtlardaki oranlarla, sahadan toplanan veri oranları karşılaştırıldığında, kız çocuklarının %22'nin kayıt dışı olarak erken evlilik gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir. Bu durum zihinlerde farklı düşünceler uyandırmalıdır. Resmi kayıtlarda yalnızca 16-17 yaş arası evlilikleri resmileştirildiğine göre, sahada evlenme yaşıının 16 yaşın da altında gerçekleştirilmiş olma olasılığını artırmaktadır. Bu durum bir nevi kız çocuklarının cinsel istismarı olarak görülebileceği gibi Prof Dr. Remzi Oto'nun da belirttiği gibi "Çocuk yaşıta evlendirilen kız çocukların, gelin olarak gittikleri evde gelin olmaktan çok, mevsimlik işçi olarak çalıştırılan, cinsel, ekonomik anlamda hizmet eden bireyler haline dönüşen" *kadın köleliği* olarak da değerlendirilebilir.

Türkiye de erken evliliklere ilişkin yaşanan önemli sorunlardan bir diğeri de eşler arasındaki yaş farkıdır. TÜİK'in 2013'te 15-19 yaş aralığındaki kız çocukları ile eşlerinin karşılıklı evlenme yaşına ilişkin bir Tablo 2 sunulmaktadır

Tablo 2. 15-19 yaş aralığındaki kız çocukları ile eşlerinin karşılıklı evlenme yaşına ilişkin veriler

Erkeğin yaşı	Toplam	Kadının Yaşı			
		16	17	18	19
16	103	43	29	27	4
17	1.330	124	532	461	213
18	3.537	263	1.123	1.384	767
19	5.208	365	1.616	2.002	1.225
20	4.424	256	1.308	1.720	1.140
21	8.484	287	2.107	3.302	2.788
22	14.877	623	3.849	5.504	4.901
23	17.158	777	4.613	6.272	5.496
24	16.786	819	4.628	6.025	5.314
25	14.676	632	3.960	5.289	4.795
26	11.882	450	3.254	4.300	3.878
27	9.028	360	2.320	3.350	2.998
28	6.543	223	1.684	2.413	2.223
29	4.574	177	1.141	1.656	1.600
30	3.523	100	896	1.332	1.195

31	2.364	86	612	860	806
32	1.481	62	377	546	496
33	919	32	206	365	316
34	573	14	128	224	207
35	379	11	78	135	155
36	246	5	40	100	101
37	163	6	35	66	56
38	146	4	27	63	52
39	73	5	19	26	23
40+	229	2	32	109	86
Bilinmeyen	424	10	78	168	168
Toplam	129.130	5.736	34.692	47.699	41.003

(Kaynak TÜİK, 2013).

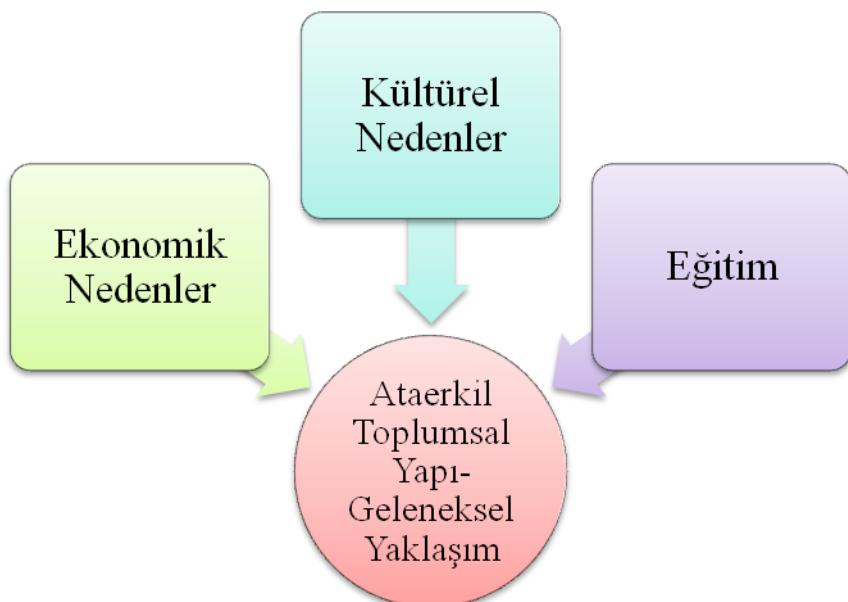
Tablo 2'de 16–19 yaş arasındaki kadınların eşlerinin yaş Aralığı 16 ve 40 üstü olarak geniş bir aralığa yayılmıştır. 16–19 yaş aralığındaki kızlarla evlenen erkeklerin toplam sayısı 129130'dur. 16–17 yaşında evlendirilen 40.428 kız çocukların % 55'i (22. 425) 8 yaş ya da daha büyük bir erkekle evlendirilmiştir. Kendilerinden çok daha büyük yaşta evlendirilen kız çocuklar, evliliklerinde şiddete karşı daha korunmasız olmakta, eşi ile arasında kurulan evlilik ilişkisi daha çok eşitsizliğe dayanmaktadır.

Dünyada ya da Türkiye de erken evliliklerin çoğunuğu yasal yollarla gerçekleştirilen bir evlilik olmadığı için kayıt altına alınabilen erken evliliklerle ilgili resmi istatistiklerin tam olarak var olan durumu yansımadığı düşünülmektedir. Dolayısı ile erken evliliklerin somut nedenlerini belirleyebilmekte zorlaşmaktadır.

Dünyada erken evliliklerin nedenlerine bakıldığında ülkeden ülkeye farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Ancak genel yargı, erken evliliklerin daha çok geleneksel bir aktarım olduğu ve daha çok ataerkil yapıya sahip toplumlarda var olduğu görülmektedir (Aydemir, 2011).

Erken evliliklerin nedenlerine Türkiye penceresinden baktığımızda daha çok kültürel, ekonomik nedenler ve eğitim yetersizliği kaynaklı gibi görünse de temelde dünyadaki nedenler gibi geleneksel ve ataerkil toplum yapısından kaynaklı nedenlerle aynıdır (Şekil 2).

Şekil 2. Erken Evliliklerin Nedenleri

Ekonominin başında yoksulluk, kız çocukların evlilik pazarı içindeki değerini tespit ve bu bağlamda kız çocukların paraya dönüştürülmesi düşüncesi (başlık parası olgusu), mirasın bölünmesinin önlenmesi arzusu, ailenin malvarlığının korunması düşünceleri sayılabilir. Evlendirilen küçük yaştaki kız çocuklarından yemekten temizliğe, çocuk bakımından, ev ekonomisine katkı gibi birçok bekenti bulunmaktadır (Sungurtekin Özkan, 2013).

Erken evliliklerin hangi gelir grubuna giren ailelerde görüldüğüne ilişkin, çoğunlukla ulusal ölçekteki araştırmalar, erken evlilik görülme sıklığı ile ailenin yoksulluğu arasında doğru orantı olduğunu; küresel ölçekte ise kız çocuklarında görülen erken yaş evlilikler ile ülkenin gelişmişlik düzeyi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir. Türkiye'de

son yıllarda demografik, toplumsal, iktisadi özelliklerin belirlenmesi amacıyla yönelik olarak yapılan araştırmalarda, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve ülkenin pek çok bölgesinde, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin, on'lu yaşlardaki kız çocuklarını, bin veya iki bin dolar karşılığında, 40'lı, 50'li ve 60'lı yaşlardaki erkeklerle evlendirmeye zorladıkları bulgusu ortaya çıkmaktadır (Çakmak, 2009). Türkiye'de kız çocukların erken yaşta yapılan evlilikleri daha çok Doğu illerimize ve kırsal kesime özgü bir sorun olarak görülse de, büyükşehirlerin sosyo ekonomik düzeyi düşük yerleşim birimlerinde de benzer sorunlar yaşanmaktadır (Bolu İl İnsan Hakları Komisyonu-Erken Yaşa Evlilikler Raporu, 2009). Bazı ailelerde özellikle kırsal da kız çocukları büyümeye başladıkça aileye yük olarak görülmekte, başlık parası gibi geleneksel anlayış karşılığında maddi kazanç elde etmek amacıyla evlendirilmektedir. Bazı ailelerde ise yaşadıkları derin ekonomik yetersizlikler sebebiyle, kız çocukların erken evlendirilmesinin, onların kurtuluşu olacağı düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir (Aydemir, 2011). Bazı durumlarda ise kız çocukları içinde bulundukları yoksulluk sebebiyle ataerkil yapıdaki toplumların onayladıkları sistem için kendi rızalarıyla evlendiklerine yönelik örnekler rastlanılmaktadır.

Ataerkil yapıdaki değer ve alışkanlıkların, küçük yaşta evliliği olumlu gösteren, normalleştiren güçlü bir etkisi bulunmaktadır. Geleneksel yaşam tarzını devam ettiren toplumlarda özellikle kız çocukların erken yaşta evlendirilmesi bir gelenek olarak kabul görmektedir. Bu nedenle bu topluluklarda erken evliliklerin bir sorun olarak algılanmasının önündeki en büyük engel yine gelenek ve görenekler olmaktadır. Özellikle uygulamanın yaygın olduğu bölgelerde ya da o bölgelerden şehir merkezlerine göç edenlerde erken evlilikler, toplumsal değerler sebebiyle sorun olarak nitelendirilmemektedir. Tam tersi geleneklerin doğal bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu bölgelerimizde erken yaşta evlilik, başlık parası gibi uygulamalarla adet niteliğine büründürülerek sürdürülebilirliğini devam ettirmektedir. Ataerkil topluluklarda söz genelde aile büyüklerine ait olduğundan evliliklerle ilgili konularda gençler karar verme ve tercihte bulunma konusunda söz sahibi olamamaktadır.

Geleneksel nitelikli bu evliliklerin çoğunda ya karşılıklı gelin değişim tokusu yapılmakta, ya aileler arası bağları sağlamlaşturma ve mirasların parçalanmasının önlenmesi düşüncesiyle erken yaşta nişan ya da düğünler gerçekleştirilmekte, ya da ölen eşin kız ya da erkek kardeşiyle yeniden evlenme meydana gelmektedir (Aydemir, 2011).

Geleneksel toplum yapılarında dini nikâhlar resmi nikâhlardan daha fazla kabul görebilmekte, bazen de resmi nikâhlara gerek duyulmadan dini törenlerle erken yaşta geçerli kılınmaktadır. Gelenek ve göreneklerin yanı sıra, dini inanışlar da erken yaşta evlenmeyi hızlandırmaktadır. Geleneksel aile, kız çocuğunu, kendilerine belirli bir zaman için emanet edilmiş bir varlık olarak görmekte ve kızının asıl evinin eşinin yanında olduğunu düşünmektedir (Özcebe ve ark., 2013). Türkiye'deki ataerkil toplum yapısında genelde erkeğin yaşının kadından büyük olması daha makbul gördüğünden küçük yaştaki kız çocukların evlendirildiğinde eşine itaatin ve yuvasına uyumun daha kolay olacağına inanmaktadır ve bu nedenle, büyük yaştardaki erkeklerle evlendirilebilmeleri normal olarak algılanmaktadır (Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması, 2011).

Gelenek görenek ve dini ritüellerin yanında erken evliliklere etken olan diğer sosyo-kültürel etmende, mahalle baskları, rol modelleri, aile içi cinsel saldırılar, evlilik dışı gebelikler, başına gelebilecek cinsel taciz ya da evlilik dışı ilişkiler gibi durumlardan korunacağı düşünülerek kız çocukların çocukluklarını yaşamadan, hakları ihlal edilerek erken yaşta evlendirilmeye zorlanmasıdır. Bu düşüncelere sahip topluluklarda ya da aile sistemlerinde kız çocukları daha 10'lu yaşlara gelmeden üzerinde sosyal baskı kurulmaya başlanmaktadır. Akranlarının erken evlilik yapması, ailesinde erken evliliklerin fazla olması, kız çocukların henüz kimliğini tam olarak edinemediği ergenlik döneminde evliliğe özenmesine neden olmaktadır.

Bu etkenlerin dışında ayrıca Türkiye'de henüz tek evlilik olgusunun yerleşmemiş olması ve çoklu evliliklerdeki ebeveynlerin eğitimsizliği, kız çocuğunun namusunun korunması için onun biran önce evlendirilmesi gereği düşüncesi, kadınların fedakârlık timsali olarak algılanması, en iyi anne, en iyi eş yolundaki abartılı bekentiler, kadının ne yazık ki çocukluktan itibaren haklarının ihlal edilmesine neden olmaktadır (Sungurtekin Özkan, 2013).

İstatistikler incelendiğinde gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde erken evliliklere genelde kız çocukların maruz kalmasının altında aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yattığı söylenebilir. Geleneksel toplumların yapısında kadınlar doğuştan hizmet etme, bakım, beslenme işleri, ev içi sosyal rollere yönlendirilmektedir. Ataerkil birçok toplumda kadının yeri evi olarak algılandığı için kadının kaç yaşında evlendiğinden ziyade evinin kadınlığını ve eşlik görevini yerine getirebileceğine yönelik inanışlar daha ağır basmaktadır. Bu sosyal yapı içerisinde yetişen kız çocukları özellikle benlik algısı geliştirdiği dönemde olan ergen yaşlarda kendini degersiz hissetmektedir. Dolayısıyla ataerkil düzen ve gelenekler, kadınlara ve genç kızlara evliliklerinde, sosyal haklarını korumaya yönelik mücadele etme şansı tanımamaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaratmış olduğu ayrımcılık sonucunda kız çocukların gözü açılmadan evlendirilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Özellikle genç kızların ergen dönemde cinsel büyümeye ve gelişme süreci içinde aşık olabileceği, evleneceği eseten olan beklentilerini tanımlayabileceği ya da beklentilerine ulaşabilmek için direnebileceği gibi bir algıya sahip olan geleneksel topluluklar erken evlilikleri hukuksal olarak meşrulaştıramasalar da toplumsal olarak meşrulaştırmaya çalışmaktadır (TBMM Raporu, 2012). Sosyal baskıyı artıran ve kadının ev içine hapsolmasına neden olan bu tarz evlilikler, kadının statüsünün düşmesine yol açmaktadır ve kadınların köleleştirilmesine neden olmaktadır.

Erken evlilik uygulamalarının en yoğun olarak görüldüğü topluluklarda genelde eğitim seviyesinin ve sosyo-kültürel durum açısından dezavantajlı olan aile ortamlarında olduğu dikkati çekmektedir. Türkiye'de uzun yıllar kız çocukların eğitime katılmasına yönelik kampanyalar, yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen özellikle kırsal alanda ve alt sosyo kültürel ortamlarda hala okula devam etme oranlarının düşük olduğu bilinmektedir.

Son yıllarda bu oranlarda artış görülmesine rağmen, cinsiyetler arasında karşılaştırmaya yapıldığında yine de dezavantajlı grup olarak karşımıza bu grup çıkmaktadır. Kız çocukları ev içine konumlandırılması, eğitim olanaklarından mahrum edilmesi geleneksel bir düşünce yapısında devam etmekte olup, bu durum kız çocukların büyük çoğunluğunun küçük yaşıta evlendirilmesine neden olmaktadır. Eğitim yaşantısına devam etmekte olanların da yine benzer sebeplerden dolayı (nişanlılık ya da evlilik durumundan) eğitim yaşantıları kesintiye uğramakta ya da tamamlanmadan yarımbırakılmaktadır (Aydemir, 2011). Erken yaşıta eğitim haklarından mahrum edilmiş olan kız çocukları, üretime katılma yani bir meslek sahibi olma ve çalışma haklarından da yoksun bırakılmaktadır. Bu durum özellikle kızların ekonomik özgürlükleri olmadan eğitimsizlik, yoksulluk ve bağımlılık döngüsüne hapsedilmesine yol açmaktadır

a. Psiko- Sosyal Etkiler

Genel olarak 12–20 yaş arası ergenlik dönemi olarak adlandırmaktadır ve bu süreç bireyin çocukluk çağrı ile yetişkinlik çağrı arasındaki geçiş dönemidir. Bu geçiş sürecinde bireyde bedensel gelişim ile birlikte bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimler yaşanır. Dengeli bir dönem olan çocukluk döneminden sonra, birey aniden kendini düzensiz ve dengesiz bir dönem olan ergenlik döneminde bulur. Ergenlik hormonlarla ilgili bir durumdur ve bu hormonlar, vücutta farklı işlevleri yerine getirirler. Yaş büyüğünde, beyin özel hormonlar üretmeye başlar. Ergenlik dönemine geçişte beyin ve hipofiz bezleri, hormonları çalıştırır. Bu hormonlar, ergenlik döneminde fiziksel ve duygusal pek çok değişikliğe neden olur. Büyüme hormonu hipofiz bezlerinde boy, kol ve bacaklar gibi kemiklerin uzamasını etkilerken, kalp, akciğer ve uterusun gelişmesine de katkı sağlar. Birey de meydana gelen bedensel diğer bir ifadeyle fizyolojik ve anatomik değişimler, duygusal ve davranışsal dengesizlik yaratmaya başlar. Özellikle bedensel ve hormonlarla ilgili gelişimlerle cinsel uyanişlar genci hazırlıksız yakalar ve bunalmaya başlar. Bedensel büyümeye ile ruhsal olgunlaşma arasındaki orantısız değişimler (bedensel büyümeye hızlanırken, ruhsal olgunlaşmanın daha geride olması gibi)

bireyin sosyal ve psikolojik olarak uyumunu güçlendirmektedir (Temel ve Aksoy, 2010). Gelişimin doğası gereği gerçekleşen bu değişimlere daha uyum sağlayamadan gerçekleştirilen evlilikler, bu sorunları daha da artırabilmektedir. Erken evlilik yapan çocuk, aslında henüz psiko-sosyal büyümeye ve gelişmesini tamamlamadan daha gelişme dönemindeyken evlilik ile ağır bir yük altına girmektedir (Özcebe ve Küçük Biçer; 2013). Özellikle erken yaştaki gebeliklere bağlı düşükler ve ölü doğumlar gibi fiziksel sorunların yanında, evlilik gibi ağır sorumluklar, ataerkil ailede maruz kalınan baskılar ve talepler, ergenin sosyalleşememe, içe kapanma gibi ruhsal sıkıntılarını da beraberinde getirmektedir (Sungurtekin Özkan, 2013).

Ergenlik döneminde kimlik gelişimi önem kazanır. Ergen "Ben kimim?" sorusuna yanıt bulmaya çabalar. Bu çabalama bazen bocalamalarla sonlanabilir (Dereboy 1993). Bu dönemde ergenler kendine ve çevreye uyum sağlayabilme, toplum içinde yer edinebilme, kendi kimliğini bulabilme ve davranışlarının, içinde yaşadığı çevre tarafından onanması gibi birçok durumu yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Bunca karmaşayı yaşayan bir ergen, erken evlilik gerçekleştirdiğinde henüz kendini algılamadan, evli olma, anne olma, kadın olma gibi sosyal rollerin gereklerini yerine getirmek durumunda kalmaktadır. Bu durum ergen evlinin üzerinde, depresyon, öz kıymı gibi ruhsal sorunları da beraberinde getirebilmektedir.

Henüz ne düşünsel ne sosyal olarak kendilerini koruyamayacak yaşıta evlendirilen bu çocuklar, aile içi şiddete açık konuma gelmektedir. Geleneksel ev içi rollerine hazır olmadıkları bir yaşıta henüz kendileri çocukken, eş, çocuk, aile, ev gibi sorumlulukların altına giren bireyler fiziksel ve ruhsal çöküntü yaşamaktadırlar. Maruz kalınan kötü yaşam koşulları, aile içi şiddet ve istismar gibi yaşadıkları zorluklara dayanabilenlerin yanında, çok sayıda dayanamayan da olmaktadır. Yaşadığı travmaları atlatabayan bu çocuklar, pek çok intihar vakasıyla birlikte anılmaktadır (Aydemir, 2011).

Toplumsal gelişimlerini tamamlamamış olan kız çocukların evlendirilmesi, çocuklarda daha tam oluşmamış olan toplumsal kimliklerinde sorun yaşamalarına sebep olmaktadır. Evlilik sonrası arkadaş ortamlarından kopma, toplumsal faaliyetlerde özgüven eksikliği gibi yansımalarıyla birlikte, çocuk, zamanla tamamen sosyal çevresinden kopmakta, ailesine ve evin içine hapsolmuş bir hayatla baş başa kalmaktadır (Akpan, 2003).

Küçük kızlar erken evliliğin pek çok olumsuz sonucuna katlanarak yaşamak zorunda kalırlar. Bu olumsuzluklardan ruhsal gelişim alanında karşımıza çıkanlar oldukça karmaşıktır.

Önemli bir gelişim evresi olan ergenliğin hatta bazen çocukluğun yaşanamadan bitmesi ve erişkin rollerine girmek zorunda kalmak ergenin kişilik-kimlik gelişimini baltalar, kişisel özgürlüklerin kaybının yanı sıra eğitim ve gelişim fırsatı da elinden alınmış olur. Anne rolüne hazırlıksız ve eğitimsiz ergen annenin çocuğu da pek çok riskle karşı karşıya kalacaktır.

Annelik davranışı maternal yaş, erken yaşam deneyimleri, sosyo kültürel yapının bekleneleri, fiziksel ve ruhsal durum, fizyoloji gibi pek çok etken tarafından şekillendirilmektedir. Erken anneligin sonuçları; mutsuzluk, güvensizlik, ürkeklik, eğitimsizlik, depresyona yatkınlık, yetersiz ebeveynlik sonucu bu annelerin çocukların ihmal ve istismar etmeleri riski oldukça yüksektir. Çoğunlukla cinsel istismar sonrası evlendirilen bu çocuklar zorunlu cinsel ilişkileri yaşamak durumunda kalır. Tekrarlayan istismar ve/veya tecavüze maruziyet tekrar tekrar travmatize olmaktadır. Böylece ergen anne beden dokunululuzzlığını, çocukluğunu, bazen bebeğini ve sıkılıkla ailesinin destek ve koruyuculuğunu kaybeder.

Cinsel istismara uğrayan bireylerin “gerçek” ve “algılanan” tehlike ile ilgili çarpılmış bilişsel algıları emzirme başta olmak üzere annelik becerilerine de yansımaktadır. Örneğin emzirme güçlüğü yaşayan anneler yetersiz kendilik ve öğrenilmiş çaresizlik yaşamaktadırlar. Erken evlilik yalnızca bireyleri değil bütün aileyi ve hatta toplumu da olumsuz etkileyen sonuçlara sahiptir.

b. Sağlık Üzerine Etkileri

Ergenlik dönemi ruhsal, fiziksel ve sosyal alanda önemli değişikliklerin ortaya çıktığı hızlı bir büyümeye ve olgunlaşma çağıdır. Fiziksel, sosyal ve psikolojik değişikliklerin olduğu bir diğer dönemde gebelik dönemidir. Erken evlenme erken gebeliği de beraberinde getirir. Bu iki dönemin üst üste gelmesi organizmayı riske sokar. Bu nedenle erken yaşta evlenen tüm ergenler riskli grup olarak değerlendirilir. Ergen gebeler 20-34 yaşındaki gebelere kıyasla daha çok risk altındadırlar. Küçük yaşta evlenme sonunda kız çocuklarında, erken cinsel ilişki, plansız gebelik, doğum, HIV ve diğer üreme rahatsızlıklarını, doğurganlık süresinin uzaması nedeniyle bakamayacakları kadar çok doğum, aile planlaması konusunda bilgisizlik, eğitimsizlik dolayısıyla sağlık riskleri artmaktadır; aynı zamanda daha çok aile içi şiddet, cinsel istismara, sosyal izolasyona ve yoksulluğa maruz kalmaktadırlar (Aydemir, 2011).

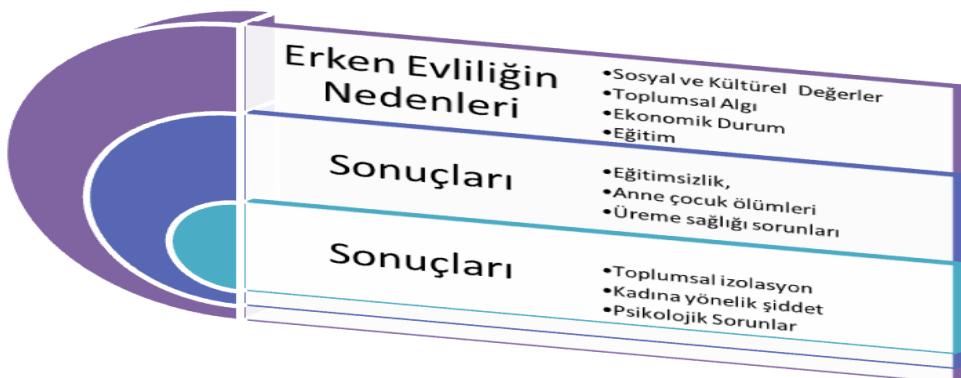
Ergenlik döneminde ortaya çıkan gebelik ve doğum; anne ve baba adayı ile bebek açısından birçok sorunları da beraberine getirir. Ergen gebeliklerde, gebelik ve doğum komplikasyonları diğer gebeliklerden %60 daha fazla görülür. Ergen gebelikler biyolojik olarak olgunlaşmama, istenmeyen gebelik, yetersiz doğum öncesi ve sonrası bakım, gebelikte zayıf/kötü/yetersiz beslenme ve stres gibi nedenlerden etkilenen kadın ve bebek açısından olumsuz sonuçları olan bir problemdir. Anne ve bebek ölümlerine, hastalıklarına neden olur. Anne ölümlerinin dörtte birinin adolesan gebeliklerde gerçekleştiği bildirilmiştir (Yıldızhan, 2009). Ergen gebeliklerde yaşanabilecek sorunlarda, anne yaşı kadar olumsuz yaşam koşulları, düşük sosyo ekonomik durum, olumsuz sağlık koşulları, beslenme bozukluğu, kötü alışkanlıklar ve doğum öncesi bakım yetersizlikleri de etkili olmaktadır (Duvan ve ark., 2010; Kömürcü, 2012). Ergenlik döneminde ortaya çıkan aknelerde tedavi için kullanılan ilaçlar doğuştan anomalilere neden olabilmekte ve gebeliğe son verilmek zorunda kalınmaktadır (Kömürçü 2012). Gelişim döneminde bir de gebelikle olunca şiddetli anemi olabilmekte bu da anne karnında gelişme geriliğine neden olmakta; bu dönemdeki beslenme alışkanlıkları, gebelik izlemi ve demir ve kalsiyum almındaki yetersizlikler anemiyi artırmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan gebeliklerin istenmediği durumlarda gebeliklerini sonlandırmak isteyen gebelerde güvenli koşullarda yapılmayan düşük'lere başvurma oranlarında artış olmaktadır. Gebeliğin istenmedik koşullarda sonlandırılması sonucu aşırı kanama, uterus perforasyonu, sekonder bağırsak yaralanmaları, sepsis, sekonder pelvis yapışıklıklara bağlı infertilite görülebilmektedir. Ergenlerin 15 yaş ve altındaki grubunda kemik yapıları tam gelişmediği için pelvisin büyümeye ve gelişmesi tamamlanmadığından baş pelvis uyuşmazlıklar sıkılıkla görülür. Ergenlerde zor doğum ve birçok nedenden dolayı sezaryenlarda artış olmaktadır. Erken dönemde olan gebelerde; erken doğum, düşük doğum ağırlıklı bebek, nörolojik defekt oranlarında artış, diğer gebelere göre 1-3 kez daha fazla hipertansiyon görülmektedir (Taşkin 2003, Duvan ve ark. 2010, Kömürcü 2012, Kütük 2012. Ergenlerde değişen beden imajı kaygı düzeylerini artırmakta, depresyon, sosyal izolasyona neden olmaktadır. Ergen annelerin doğum sonrasında daha dikkatsiz olmaları, annelik rolüne hazır olmayışları, deneyimsizlikleri çocukların kaza ve enfeksiyon riskini artırır. Ergen gebeliklerin çoğu planlı gebelikler olmadığı için kabullenmeleri ve bir başkası ile paylaşmaları zor olup bu durum aile ilişkilerini

bozmaktadır (Kömürçü 2012). Ergen gebeliklerde yirmili yaş gebeliklerine göre erken doğum riskinde yaklaşık 3.5 kat artış olduğu bildirilmektedir (İngeç ve ark. 2005).

Erken evlilik sonucu ortaya çıkan bir başka risk cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskidir. Cinsel organlar ve cinsel organların iç yüzeyini kaplayan mukoza yeterli gelişmediği için erken evlilik ve birliktelikler, uygun değildir. Henüz beden gelişimini tamamlamamış bir kadının genital organları da tam gelişmemiştir. Aynı zamanda, genital organları ve üriner sistemini koruyan bağılıklık mekanizmaları tamamlanmamıştır. Erkek ve kadın bireylerde Pelvik inflamutuar hastalık (enfeksiyon) gelişme riski artar. Pelvik inflamutuar hastalığı tekrarlayabilen bir hastaliktır ve kısırlığa yol açma oranı yüksektir (Taşkın, 2003; Kömürcü, 2012).

Genç gebe kadının hem ergenlik çağına, hem evliliğe, hem de annelik rolüne uyumu, üç önemli ve güç olaydır. Bu nedenle ergen gebeliğin psikolojik risklerinin, tıbbi risklerden daha büyük olduğu unutulmamalıdır. Erken yaşta evlenme sonucunda bir de gebelik ortaya çıktığında, hem fiziksel gelişim yetersizdir, hem doğacak bebeğe bakacak bilgi birikimi ve sorumluluk bilinci gelişmemiştir. Bu kadar sorunlu bir durum da anne-baba, doğacak bebek, aile ve toplum etkilenecektir. Bu nedenle ergenle güvenli bir ortamda yaklaşımla onu yargılamanadan iletişim kurmak önemlidir. Erken evlilik ve gebeliğin anne ve çocuk sağlığına getireceği riskler konusunda toplum bilinçlendirilmeli, erken evlilikler ve gebelikler önlenmelidir.

Sonuç olarak erken evliliklerin nedenleri özellikle kız çocukları açısından birçok soruna neden olmaktadır. Bu nedenler ve sonuçları Şekil 3 ‘de aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Şekil 3. Erken evliliklerin nedenleri ve sonuçları

Ulusal ve uluslararası platformlarda kabul edilen görüşe göre on sekiz yaşıının altındaki bireyler çocuk olarak kabul edilmiş ve bu yaşın altında yapılan evlilikler de erken evlilik olarak tanımlanmıştır. Erken yaşta evlenen genç kadınlar/çocukların profili incelendiğinde; psiko-sosyal olarak yeterli olgunlukta olmadıkları, eğitim seviyelerinin düşük olduğu, bir mesleklerinin ve ekonomik özgürlüklerinin olmadığı, temek hak ve özgürlükler konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu, cinsiyet rollerini geleneksel normlara göre belirledikleri görülmektedir. Toplumsal yapının da erken evlilikleri olağan görmesi ve hatta onaylaması, ulusal mevzuatta yeterli düzeyde önleyici düzenlemelerin yapılmaması sebebiyle erken evliliklerin günümüzde dahi yaygındır.

1. Uluslararası Mevzuat

a) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1948 yılında ilan ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Türkiye'de 1949 yılında Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Beyancode yaşama, özgürlük, güvenlik, adil ve kamuya açık olarak yargılanma gibi temel medeni, siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel birçok insan hakkını güvence altına almaktadır. Beyancode bireylerin medeni hakları konusuna da yer verilmiştir.

“Yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır. Her erkek ve kadın evlenme konusunda, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit haklara sahiptir. Evlenme sözleşmesi, ancak evleneceklerin özgür ve tam iradeyle yapılır...”

Beyancode'nin 16. maddesinde bireylere özgür ve tam iradeyle evlenme hakkı tanınmış, fakat taraflardan birinin evlilikle ilgili bilinçli karar vermek için yeterince olgunlaşmaması halinde iradenin özgür ve tam olamayacağı kabul edilmiştir.

b) Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edilen ve Türkiye'nin de 1985 yılından bu yana taraf olduğu "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi", BM bünyesinde yer alan sekiz temel insan hakları sözleşmesinden biridir. Uluslararası düzeyde kadın haklarına yönelik tanınan en önemli sözleşme olan CEDAW, içeriği itibariyle güçlü ve kapsamlı bir "Uluslararası Kadın Hakları Bildirgesi" olarak tanımlanmaktadır. Sözleşmenin temel hedefi; toplumsal yaşamın her alanında kadın/erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın/erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra, geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.

Madde 16.1. Taraf devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrimi önlemek gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır.

Madde 16.1.a. Evlenmede erkeklerle eşit hak,

Madde 16.1.b. Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı,

Madde 16.2. Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşıının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dahil tüm önlemler alınacaktır.

Sözleşme maddelerinde de görüleceği gibi çocuk evlilikleri kesinlikle reddedilmiştir. CEDAW da bireyin en erken evlenme yaşıını **on sekiz** olarak belirtmektedir.

c) Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenmiş sözleşme, 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülke sözleşmeyi imzalayarak taraf devlet konumuna gelmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilk maddesinde on sekiz yaşına kadar olan her bireyin çocuk sayılacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte sözleşmenin 12inci maddesinde şu şekilde belirtilmiştir;

"Taraflar Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar..."

Aynı sözleşmenin 36. maddesin de baktığımızda “*Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.*” şeklinde bir ifade yer almaktadır.

Uluslararası sözleşmelerde açıkça görüldüğü gibi çocuğun yüksek refahının öncelikli olduğu, erken evlilik gibi bir seçimin olmadığı aksine erken evliliklerin insan hakları ihlali ve suç unsuru olduğu kabul edilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğun yaşama hakkı, gelişim hakkı, eğitim hakkı, oyun hakkı, görüşlerini rahatlıkla dile getirme ve bu görüşe saygı duyulması hakkı gibi temel haklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde erken evlilikler çocuğun bu temel haklarından yoksun kalmasına neden olmaktadır.

2. Ulusal Mevzuat Açısından Erken Evlilikler

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Devletin temel kurumlarının nasıl işleyeceğini belirten, vatandaşların temel hak ve ödevlerini belirleyen ve temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan anayasada, erken ve zorla evlilikler ile ilgili çeşitli maddeler yer almaktadır. Anayasamızda cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.*” hükmü yer almaktadır.

Erken evliliklerin kız çocukları başta olmak üzere, çocukların eğitim hayatları üzerindeki olumsuz sonuçları göz önüne alındığında, anayasanın “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” başlıklı 42 nci maddesi de göz önüne alınmalıdır. Bu maddeye göre;

- “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz*”
- “*İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır*”

b) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu

- Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı olan ve suça sürükleşen çocukların korunmasına ve haklarının güvence altına alınmasına yönelik tedbirler ile “çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine” ilişkin hükümleri düzenlemek için çıkarılmış ve 2005 yılında kabul edilmiş 5395 sayılı kanundur.

- Kanunun 3 üncü maddesine göre çocuk, *daha erken yaşıta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi* olarak belirtilmiştir. Çocuk koruma kanununda geçen çocuk tanımında belirtilen on sekiz yaş sınırı, uluslararası anlaşmalarla uyumluluk göstermekle birlikte, ulusal mevzuatımızı oluşturan diğer kanunlarla çelişkiler bulunmaktadır.

c) 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

Türk Medeni Kanununun 10 uncu maddesinde; “*Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fil ehliyeti vardır.*” ifadesi, “Erginlik” başlıklı 11 inci maddesinde ise; “*Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Evlenme kişiyi ergin kılar*” hükmü yer almaktadır. Ayrıca, Türk Medeni Kanununun 124 üncü maddesinde; “*Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir*” ifadesi yer almaktadır.

Bu yaş sınırlamasıyla on yedi yaşını doldurmuş reşit olmayan bireyler anne-baba rızasıyla evlenebilirken, ailelerin ve çocukların rızası olsa da on yedi yaşın altındaki kişilerin evlendirilmesi olağanüstü durumlar haricinde mümkün değildir. Burada sözü edilen olağanüstü durumlar ise genellikle genç kadının/çocuğun hamile veya çocuk sahibi olduğu durumlardır. Kadının/çocuğun mağdur olduğunun düşündüğü hallerde hâkim on altı yaşını doldurmuş bireylerin evlenmesine izin verebilmektedir. Özellikle ülkemizin küçük ve şehirleşme oranı az olan bölgelerde erken evliliğin doğal sayıldığı ve yaygın olduğu, karar verici olarak mahkeme hâkiminin toplumsal kabullerin dışına çıkmakta zorlandığı, hatta bu konuda baskı altına alındığı, yasal düzenlemelerin yetersizliği ve düzenlemelerdeki kimi açıklar nedeniyle toplumsal baskı karşısında güçsüz kaldığı, hatta kırsal bölgelerde kız çocuğunun kimi medeni haklardan yararlanması için evlenme izni vermek zorunda kaldığı, aksi durumda kız çocukların imam nikahıyla birlikte yaşamak durumunda bırakıldığı bilinmektedir.

d) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu’nda erken evlilikler kapsamında değerlendirilebilecek ve çocuğun korunmasına yönelik bazı hükümler yer almaktadır. Kanun çocukların cinsel istismarına yönelik eylemleri suç olarak kabul ederek 103. maddede işlenen file ilişkin cezai yaptırımlar yer almaktadır. Kanunda cinsel istismar deyiminden; “a) On beş yaşını tamamlamamış veya

tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.”

Kanunun “reşit olmayanla cinsel ilişki” başlıklı 104. maddesinde: “Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” ifadesi görülmektedir.

Kanunu bu 104. maddesine göre on beş yaşını doldurmuş bir çocuk gayri resmi olarak evlendirildiğinde, bu çocuğun evlendirildiği kişi şikayet edilmediği müddetçe cezalandırılmamaktadır. Buradaki şikayet hakkı sadece mağdura yani çocuğa tanınmaktadır. *Buradaki ikilem* çocuğun şikayetini nasıl ifade edebileceği ve böyle bir hakkının var olduğunun bilincinde olmadığı, hakkını aramada yetişkinlerden daha dezavantajlı olduğu geçegidir.

e) 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Kanun amaç, kapsam ve temel ilkelerinin yer aldığı birinci bölümün 1. maddesinde yer alan hükümlere göre; (1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. (2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır. b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir” temel ilkelerine uyulmaktadır.

MEVZUAT UYGULAYICILARININ ERKEN EVLİLİKLERLE İLGİLİ BAKIŞ AÇISI

Aile Mahkemesi Hâkimî Demir DURAK

Erken Evliliklerin Siyasal Nedenleri

Anayasanın 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelerde dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” denmek suretiyle Devletimizin bir hukuk devleti olduğu kabul edilmiş, ayrıca başlangıçtaki temel ilkelerde dayanan bir yapıya sahip olduğu vurgulanmıştır.

Anayasanın başlangıçta belirtilen en önemli temel ilkelerinden biri de “Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” dur.

Yine Anayasanın 90. maddesinde “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklerle ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.” ifadesi yer almaktadır.

Dolayısıyla Anayasamız evrensel hukuk kurallarına uygun bir yönetim biçimini kabul ederek, tüm yurttaşların temel hak ve hürriyetlerini devlet güvencesi altına almayı hedeflemiştir.

Bu hedefe ulaşılabilmesi için, hukuk devleti olmanın gereği olarak; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi temel insan haklarına dair milletlerarası metinler esas alınarak iç hukuk kurallarının düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu yapılmadığı taktirde, hangi gerekçe ya da sebeple hareket edilirse edilsin, Anayasada yer alan hukuk devleti ilkesi ihlal edilmiş olacaktır. Bunun en temel sonuçlarından biri de kuşkusuz insan hakları ihlalleridir.

Anayasanın 90. maddesine göre iç hukuk kurallarından (kanunlardan) üstün olduğu kabul edilen en önemli milletlerarası antlaşmalardan biri Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesidir. Bu sözleşmede açıklanan temel haklar, özellikle sözleşmenin 16. maddesindeki “çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesinin hiçbir şekilde yasal sayılmayacağı” hükmü iç hukuk kuralları ile birlikte değerlendirildiğinde; bir takım siyasi nedenlerle iç hukuk kurallarının gevsetilerek hak ihlallerine sebep olunduğu sonucuna varılmaktadır.

Türk Medeni Kanununun 11. maddesinde ergin (reşit) olma (fiil ehliyetine sahip olma) yaşı 18 olarak belirlenmiştir. Böylece kişinin fiziksel ve ruhsal olarak 18 yaşıının dolduruktan sonra borç altına girebileceği, hukuki ve cezai sorumlulukları tam olarak üstlenebileceği kabul edilmiştir. Ancak aynı madde evlenme ile ergin olunacağını hükmeye bağlamış ve 124. madde evlenme yaşıını 17 olarak belirlemiş, ayrıca olağanüstü durumlar ve pek önemli sebeplerin varlığı halinde 16 yaşıının doldurulması halinde hakim kararı ile evlenilebileceğine hükmetmiştir. Böylece 18 yaşıını doldurmamış küçüğün fiil ehliyetine sahip olamayacağı kabul edildiği halde, 16 yaşındaki küçüğün evlenmesi ve dolayısıyla fiil ehliyetine sahip olması yolu açılarak, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 16. maddesindeki “erken yaşta evlenmenin yasal sayılmayacağı” kuralı ihlal edilmiştir. Oysa bu kural Anayasanın 90. maddesi gereğince kanunlardan (Türk Medeni Kanunun 124. maddesinden) üstündür.

Yasa koyucu tarafından evrensel hukuk kuralları gereğince temel hak ve özgürlükleri teminat altına alıp, Anayasanın başlangıç ilkelerinde belirtildiği gibi “Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde” düzenlemeler yaparak, bu ilkelere uygun yasalar oluşturmak suretiyle, her bireyin medeni ve çağdaş seviyelere ulaşılmasını amaçlaması gerekirken; çağdaşı kalmış geleneksel ve toplumsal yapıyı ve birtakım yanlış dini zorlamaları gerekçe göstererek ve bu çağdaşı uygulamalara pirim vererek, evrensel hukuk kurallarına aykırı kanunlar yapılması ve böylece insan haklarının ihlal edilmesi nedeniyle, ülkemiz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince sık sık mahkûm edilmektedir.

Bunun sebebi ise yasa koyucu, (yasama organı) olan ve tüm kanunları hazırlayan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, iktidarı elinde bulunduran bir siyasi partinin çoğunuğu ile toplanıp, evrensel hukuk ilkeleri ve bilimsel yöntemler yerine, tekrar seçilme kaygıısıyla hareket etmesidir.

Özellikle ülkemizin doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerindeki feodal yapı nedeniyle, binlerce marabaya hükmeden ağaların oy deposu olarak görülmesi ve bu ağaların (mal bölünmesin, erkenden çok sayıda çocuk yapılarak ucuz iş gücü sağlansın gibi) çeşitli sebeplere dayalı taleplerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılan yasal düzenlemeler, erken yaşta evliliklerin yasal hale getirilmesine sebep olmuştur.

Siyasi sebeplerle yapılan bu uygulamaların; geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin küçük yaşta evlilik yapmalarına ve toplumun en küçük, ama temel yapı taşı olan aile kurumunun zayıflamasına sebep olduğu, bunun da tüm toplumu olumsuz yönde etkilediği dikkate alınarak, evlilik yaşıının 18 olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

Çocuk Evliliklerin Önlenmesi İçin Öneriler

Çocuk yaşta evlenmelerin önlenmesi sorunu, bir anlayış, bir yaşam biçimimi sorunudur. Bu sorun büyük ölçüde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin başlıca sorunudur.

Çocuk yaşta evlendirilmek bir insan hakkı ihlalidir. Çocuk yaşta evlendirilmek bir cinsel saldırı suçudur. Çocuk yaşta evlenmeye onay verecek biçimde söz söylemek ve yazı yazmak düşünce özgürlüğü değildir.

"Aile, toplumun temelidir" anlayışından hareketle küçük yaşta evliliklerin önlemesi ve ailenin bilinçli anne ve babalar tarafından oluşturulması, çocukların korunması sağlanmalıdır. Buna göre;

- 1) Devlet, çocuk gelin-damat olayının önlemesi için kişilere ve siyasal iktidara, konjöktüre göre değişimyen güçlü bir devlet politikası oluşturmalı, kurumlarını buna göre düzenleyip, kurumlarda görevlendireceği personele bu politikaya uygun eğitim vermelidir.
- 2) Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesinin 1.Maddesine göre 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılmıştır. Devlet, yasalardaki evlenme yaşı sınırını en az 18 yaşına çıkararak mevzuatı sözleşmeye uygun hale getirmelidir.
- 3) Kadın erkek eşitliğinin sağlanması yönünde her türlü araçla toplumun bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- 4) Toplumun önünde olan siyasiler, üniversiteler, diyanet, sivil toplum kuruluşları vb. halkın etkileme gücü olanlar çocuk yaşta evliliklere bakışını değiştirmeli, bu evliliklere kesin bir dille karşı durmalı, sorunu basite alıp meşruiyet kazandırmamalıdır.
- 5) Adalet Bakanlığı kısaca "çocuk gelin" olarak bilinen sorun konusunda hakim ve savcılarda farkındalık yaratmak için eğitim çalışmaları yapmalıdır. Hakim Savcılar, önüne gelen dava ve soruşturmaları karara bağlarken çocukların koruyacak şekilde karara bağlayıp sonuçlandırmalıdır.
- 6)Mevcut yasal sürecin devam etmesi durumunda, evlenmek üzere mahkemeye hakim izni talebinde bulunanlara, anne ve babalar dahil olmak üzere olayın tüm taraflarının mahkemece belirlenecek sıklıkta uzmandan eğitim alma zorunluluğu getirilmelidir. Bu erken evlilikleri kısmen de olsa engelleylebilecektir.

7) Ülkemiz için ütopik olmakla birlikte yasal yaş sınırının üzerinde olan insanların evlilikleri aşamasında evleneceklerin zeka düzeyleri incelenerek çocuk zekası ve bilincine sahip olanların evlilik talepleri gelişmelerine bağlı olarak ertelenmelidir.

8) Okullarda bir eğitim sistemi uygulanarak, küçük yaştan itibaren çocuk yaşıta evliliğin sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve fiziksel sonuçları hakkında farkındalık yaratılmalıdır.

9) Dinlerin çocuk geline onay vermediği Diyanet İşleri Başkanlığı ve imamlar eliyle halka yayın ve vaazlarla anlatılmalı, öğretmenlerin de, öğrenciler ve anne babalara bu konuda eğitici çalışmalar yapması sağlanmalıdır.

10) Yazılı, görsel medya ve sosyal medya, çocuk yaşıta evliliklerin önlenmesinde çok önemli bir yere sahip olmakla, bu iletişim araçlarının programları, kamu spotları, filmlerle toplumu tümden eğitici bir politika izlemesi sağlanmalıdır.

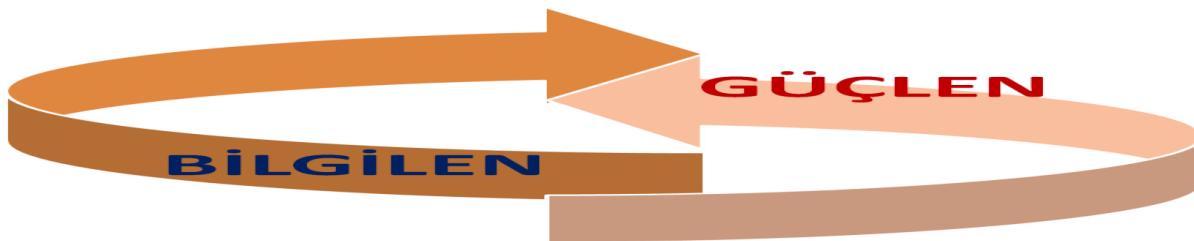
11) Para karşılığı küçük yaşıta gayri resmi evlendirmeleri önüne geçecek tedbirler alınmalı, anne baba dahil bu işe aracı olanlar gereği gibi cezai yaptırıma tabi tutulmalıdır.

12) Aile içi şiddet ve ensest olayları küçük yaşıta evliliklerin bir bölümünün nedeni olmakla, bu olaylar ısrarla takip edilmeli, önleyici yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

13) Yoksulluk ve cehaletin bu sorunun başlıca nedeni olduğu dikkate alınarak, yoksullğun ve cehaletin önlenmesi için sosyal devlet ilkesi hayatı geçirilmelidir.

14) Erken yaşıta evlendirmelerine karar verilen çocukların ve ilgililerin başvurabilecekleri yasal yollar, ilgili birimler ile ulaşım yolları, her türlü medya ve yerel görevlilerce sürekli olarak şekilde kamuya duyurulmalıdır.

Söylendiği gibi, sorunun bir devlet sorunu olarak algılanmasıyla bu sorunun üzerinde çalışılması halinde orta vade de büyük oranda çözülebilir.

BİLGİLEN GÜÇLEN PROJESİ

Birleşmiş Milletler, Kadın Dostu Kentler 2 Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Güçlendirilmesi Ortak Programı Çerçeveşinde desteklenen bu proje, Antalya Adliyesi Aile Mahkemeleri ve Aile Danışmanları Derneği işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Projenin genel amacı, erken yaşta evlenmek üzere aile mahkemelerine başvuran genç kadınların/çocuklarının ve ailelerinin güçlendirilmesidir.

Projenin öncelikli amacı, evlenmek için aile mahkemelerine başvuran ve evlenme yönünde kararlılık gösteren genç kadınları erken yaşta evlenmekten vazgeçirmek, evlenme izni için mahkemeye başvuran ebeveynlerini de çocuklarını evlendirmekten vazgeçmeleri yönünde bilinçlendirmektir.

Erken evliliklerin gerçekleşmesinin önlenemediği durumlarda, erken evlenen çiftleri; evlilik sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlar hakkında bilgilendirip baş etme becerilerini artırmak, erken yaşta çocuk sahibi olmanın riskleri konusunda bilinçlendirmek, evlilikte üstlenecekleri sorumluluklar hakkında bilinçlendirmek, ilerde sahip olunacak çocuklar için iyi bir anne baba olmaları yönünde bilinçlendirmektir. Ayrıca genç kadınları, cinsel, sosyal, hukuksal, ekonomik hak ve özgürlükleri konusunda farkındalıklarını artırmak, erken evlilik nedeni ile yarımbıraktıkları eğitimlerine devam etmeleri veya meslek edinmeleri konularında yönlendirmek amaçlanmıştır.

Proje sonunda erken evliliklerin sonuçlarında doğabilecek sorunlar konusunda Bilgilendirme Kitapçığı hazırlanarak Türkiye genelinde aynı özellikteki kız çocuklarına ulaştırmak üzere Aile Mahkemelerine göndererek hizmetin yaygınlaşmasını sağlamak da bu projenin diğer bir amacını oluşturmaktadır.

Hedef kitle: Antalya'daki aile mahkemelerine evlenme izni için başvuran 16 yaş 16 yıl 00 ay ile 17 yıl 00 ay arasındaki yani 16 yaşındaki genç kadınların, evlenecekleri eş adayı ve bu çocukların ebeveynleridir.

Projenin dört aylık uygulama döneminde Aile Mahkemelerine başvuran 10 genç kadının, evlenmek istediği kişi ve onların aileleri olmak üzere toplam 60 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir.

Proje Kapsamında Yapılan Faaliyetler

1. Hazırlık Aşaması

Proje uygulayıcıları ile yapılan ilk toplantıda grup iletişiminin etkin olması ve toplantılar katılmayanların takibini kolaylaştırmak için bilgilenguculen@gmail.com e posta adresi oluşturulmuş; şifre tüm proje uygulayıcılarına verilmiş ve tüm bilgilerin bu e posta adresine gönderilmesi planlanmıştır. Ayrıca, Proje yararlanıcılarının özel yaşamlarının gizliliğinin korunması amacıyla her biri “vaka” şeklinde sembolleştirilmiş ve başvuru sıralarına göre numara verilmiştir (örnek: “Vaka-1” şeklinde)

Danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin planlanması: Altı ay sürecek olan projenin hazırlık döneminde projeden yararlanacaklara verilecek danışmanlık ve rehberlik hizmetleri planlanmış, hizmetleri kimlerin, nerede, ne zaman ve nasıl yürüteceği belirlenmiştir. Projenin hedef kitleye tanıtılması amacıyla broşür hazırlanmış, vakaların gönüllü katılımlarını sağlamak üzere bilgilendirilmiş onam formu hazırlanmış, vakalarla yapılacak ilk görüşmede danışmanlık hizmetine temel olacak bilgileri derlemek üzere ilk başvuru formu ile danışmanlık hizmetini yürüteceklerin kullanacağı danışmanlık formu geliştirilmiştir.

Projenin takviminin başlamasının ardından, projede destekçi kurum olarak yer alan Antalya Adliyesi Aile Mahkemesi Hâkimleriyle projenin onaylanmasıından sonra toplantı yapılmış, toplantıda projenin amacı ve içeriği aktararak Aile Mahkemesi Hâkimlerinin proje hakkındaki görüşleri alınmıştır.

2. Uygulama Aşaması

Yararlanıcıların Belirlenmesi; dört aylık uygulama döneminde, Antalya Aile Mahkemelerine başvuran 10 genç kadın ve bir genç erkeğin evlenmek istedikleri kişi, her iki tarafın anne ve babasına, mahkemenin alacağı tavsiye kararı veya gerekli adres bilgilerine mahkeme kayıtlarından ulaşılmıştır. Aile Mahkemelerine başvuran 10 genç kadın ve 1 genç erkeğe proje hakkında bilgiler verilmiştir. Bilgilendirmeden sonra projeye gönüllü olarak katılmak isteyen yedi genç kadının ve bir genç erkeğin bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Böylece sekiz gencin evlenmek istedikleri kişi ve her iki tarafın anne ve babası programa dahil edilmiştir.

Her bir vaka için danışmanlık süreci: Kök aile ve kişisel bilgilerinin alınması, benlik ve beden algısı, iletişim kurma becerisi, kişisel alışkanlıklar, yaşamda karşılaştıkları sorunları, çatışmaları, sorun çözme becerileri gibi konularda danışmanlık hizmeti verilmiştir. Her bir vakada evlenmek isteyenlerle ayrı ayrı ve daha sonra birlikte, anne babalarıyla ayrı ayrı olmak üzere en az beş seans danışmanlık hizmeti verilmiştir. Danışmanlık hizmeti daha çok dernek merkezinde yapılmış, vaka ve yakınlarının sağlık ve uzaklık gibi nedenlerle dernek merkezine gelememeleri durumlarında ise evlerine gidilmiştir.

Eğitim modüllerinin ve materyallerinin hazırlanması: Danışman tarafından her bir vakaya özel sorun alanları belirlenmiş ve vaka temelli eğitim ihtiyacı hazırlanmıştır. Danışmanlık hizmeti sırasında ortaya çıkan sorunlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda, vakanın gönüllü katılımı dikkate alınarak her bir vakaya, dört ile sekiz saat arasında değişen eğitimler verilmiştir. Eğitimler pekiştirici ve etkili olabilmesi için genellikle danışmanlık hizmetini yürüten uzmanlar tarafından verilmiştir. Eğitim konu başlıklarını hukuk, aile içi iletişim, çocuk yetiştirme, ekonomik hak ve özgürlükler, toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi konularından oluşmuştur.

Eğitim ve seminer faaliyetlerinde yazılı, sözlü ve görsel kaynaklar hazırlanmıştır. Eğitim yöntemi olarak anlatım, soru cevap, tartışma, drama, örnek olay ve işbirlikçi öğretim yöntemleri kullanılmıştır.

Her bir yararlanıcıya verilen eğitim, danışmanlık ve rehberlik hizmetinin tamamlanmasının hemen ardından, her bir vakada yer alan kişilerin kişisel ve kök aile bilgileri, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri, mahkemeye başvurma nedenleri, aldıkları danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin içeriği, eğitimler sonrasında edindikleri gelişim, değişim ve değerlendirmeleri içeren bir rapor hazırlanmıştır. Hazırlanan bu rapor her bir yararlanıcının ilgili olduğu mahkemeye sunulmuştur. Ayrıca vakaların ilk başvuru formu, danışmanlık formu ile değerlendirme raporları hazırlanarak ilgili vakanın dosyası oluşturulmuştur.

Projenin tüm aşamalarında yapılan toplantıların içeriği “Toplantı Tutanağına” aktarılmış ve tüm üyelere gönderilmiştir. Aynı şekilde her bir vaka çalışmasında vakalara

danişmanlık hizmetini yürüten tüm meslek elamanlarıyla, vaka ile çalışan uzmanın yönetiminde “Vaka Tartışması Toplantısı” yapılmış, toplantıının içeriğine ilişkin “Toplantı Tutanağı” hazırlanmış ve tüm proje uygulayıcılarına gönderilmiştir. Böylece her bir uzman istediği zaman istediği bilgiye ulaşabilmiş ve kendi vakasıyla ilgili danişmanlık ve eğitim programını güçlendirebilmiştir.

3. Raporlama Aşaması

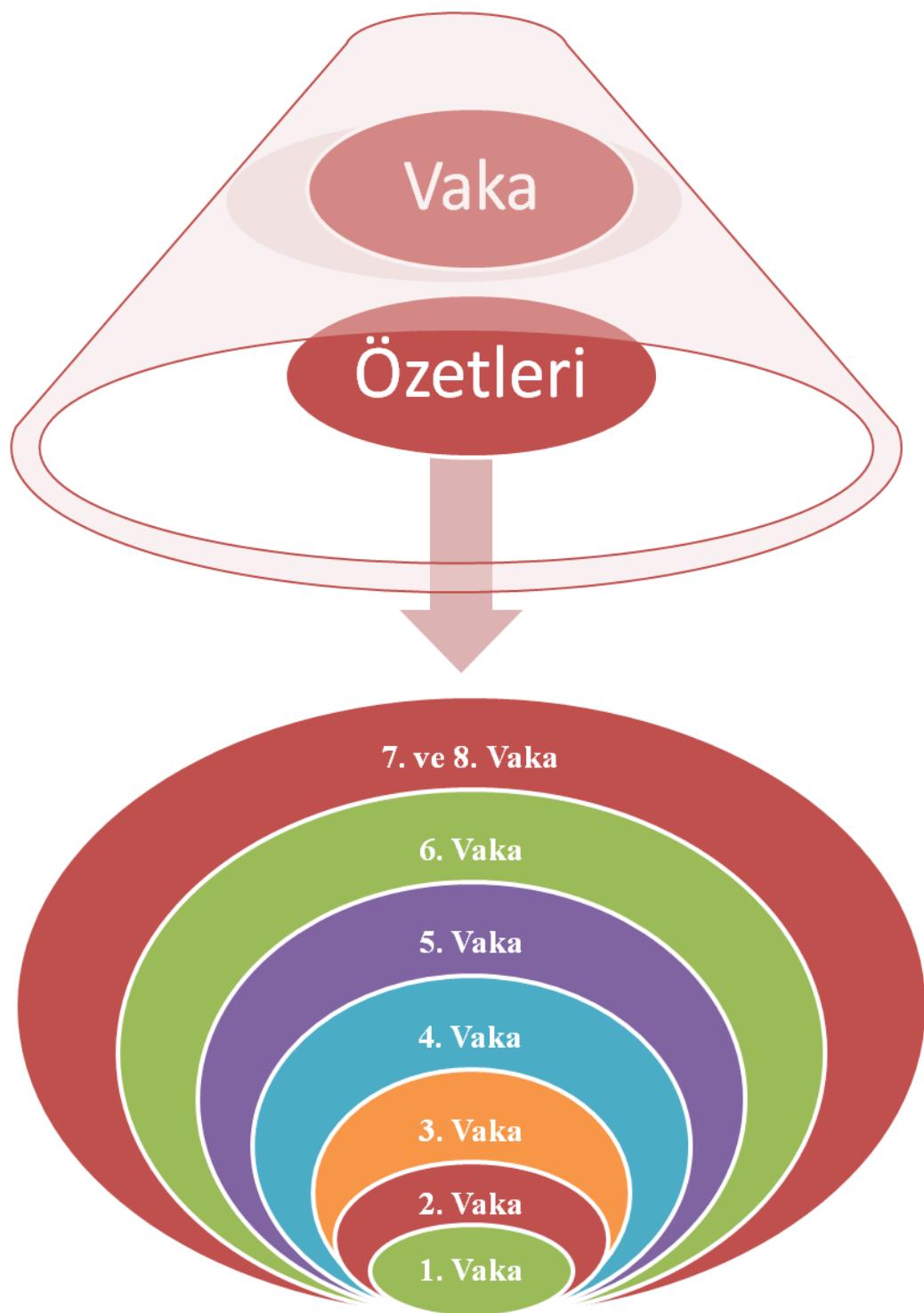
Vakalara ve yakınlarına Danışmanlık, Rehberlik ve Eğitim hizmeti veren grup ile proje Danışmanlarının katıldığı değerlendirme toplantısı yapılmış, toplantıda projenin uygulanması sırasında görülen erken yaşta yapılan evliliklerde yaşanan sorunlar, ihtiyaçlar değerlendirilmiştir.

Proje Danışmanları ve Uygulama Ekibi ile Aile Mahkemesi Hâkimlerin katıldığı bilgilendirme toplantısı yapılmış, toplantıda projenin uygulanması sırasındaki edinilen deneyimler ile hâkimlerim yillardır edindikleri deneyimler görüşülmüştür.

Çalışmalar sonucunda benzer hizmetleri yürüten meslek elemanlarının yararlanmalarına yönelik proje çıktılarının yer aldığı rapor hazırlanarak dağıtımlı sağlanmıştır. Böylece yerel ve ulusal düzeyde farkındalıkın artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca erken evlilik için mahkemeye başvuranlara verilmek üzere bilgilendirme kitapçığı hazırlanmıştır.

Bilgilen Güçlen Projesine gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve proje ekibi tarafından eğitim, danışmalık ve rehberlik hizmeti verilen sekiz yararlanıcıya ilişkin bilgiler “Vaka Özетleri” başlığı altında aşağıda sunulmuştur.

1. Vaka

Genç kadın/çocuk SK 16 yaşında ve erkek ÖT 31 yaşındadır.

SK'nin Kök Aile Bilgileri: SK 01.09.1997 doğumlu, ilköğretim mezunu ve altı çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu. SK'nın babası RK 43 yaşında, annesi ZK 36 yaşında olup 24 yıllık evlidirler. Kardeşleri RK 23 yaşında, Meslek Yüksek Okul mezunu, imam nikâhi ile evlenmiş resmi nikahı bulunmamaktadır.. RK 21 yaşında ve lise mezunudur. RK 20 yaşında, liseyi terk etmiş ve askerliğini yapmaktadır. MK 15 yaşında, lise birinci sınıfı ve DK 13 yaşında ilköğretim sekizinci sınıfı devam etmektedir.

Eş Adayı ÖT'nin Kök Aile Bilgileri: ÖT 1982 doğumlu ve ortaokul mezunudur. İki kere nişanlanmış ve ayrılmıştır. Dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğu. Antalya'da bir firmada makine operatörü olarak çalışmaktadır. Babası ST 65 yaşında ve annesi FT 62 yaşındadır. ÖT'nin evli iki ağabeyi ve evli bir kız kardeşi vardır. Baba ST iki yıldır felçli olup bakımını anne FT sağlamaktadır.

Tanışma Öyküleri: SK ve ÖT çalıştıkları iş yerinde tanışmışlar ve bir ay arkadaşlık yaptıktan sonra evlenmeye karar vermişler, imam nikâhiyla düğün yapmışlar yedi aydır evlilik yaşamı sürdürmekeler, genç kadın SK beş aylık hamiledir.

Danışmanlık Süreci: 27.11.2013 tarihinde 1. vaka ile ilgili bilgiler alınmış, 10.12.2013 tarihinde Aile Danışmanları Derneğinde danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır. Görüşmeye SK ve ÖT birlikte alınmış bu görüşmede, SK ve ÖT'in öz yaşam öyküleri aileleriyle ilgili bilgileri, tanıma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. 12.12.2013 tarihinde SK ve ÖT ile ayrı ayrı bireysel görüşmeler yapılmıştır. Dördüncü görüşme 17.12.2013 tarihinde SK'nın annesi ZK ve babası RK ile gerçekleştirilmiştir. 28.12.2013 tarihindeki son görüşme ÖT'nin Dağbeli Beldesindeki ikametlerinde ÖT'nin annesi FT ve babası ST ile gerçekleştirılmıştır. Aynı tarihte de SK ve ÖT'ye eğitimler verilmiştir.

SK ve ÖT'nin, sorunlar karşısında kullanabildiği çözüm yöntemleri, karşılaştıkları sorunlarla baş etme, birbirlerini tanıma, yaşamlarındaki stres faktörlerini anlama gibi

konularda bilgiye ihtiyaçları olduğu görülmüştür. Görüşmelerde çifte, evlilik ilişkisi içinde ebeveynler ve aile ziyaretleri, ilişkiyi besleme, kadının aile içerisinde kendi sistemini kurma ihtiyacı, kadının çalışma durumu.. gibi bilgiler verilmiştir. SK'nın talasemi taşıyıcısı anemisi ve demir eksikliğinin olması, yaşıının da küçüklüğü sebebiyle fizyolojik, sosyal ve psikolojik gelişiminin tamamlamamış olması ve sağlık kontrollerinin düzenli olarak yapılamaması nedeniyle danışmanlık sürecinde gebeliğe yönelik bilgilendirmelere ağırlık verilmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin düşünce ve davranış kalıpları incelenmiş ve ebeveynlere çifti güçlendirerek davranış modelleri hakkında bilgi verilmiştir.

Eğitimin İçeriği: Gebelikte bakım, düzenli izlem, beslenme, uygun kıyafet seçimi, hijyen ve banyo yapma, tansiyon ve kilo kontrolü, demir ilaçlarının kullanımı, doğum belirtileri, doğum esnasında solunum ve ıkinma egzersizleri, anne sütünün önemi, gebelik sırası ve sonrasında baba adayının psikolojik desteğinin önemi konuları üzerinde durulmuştur.

Ayrıca, karı-koca arası ilişkileri güçlendirme, renklendirme, kadın ve erkek farkları ve benzerlikleri, ebeveynler arası sınırlar ve çekirdek aile, bebek bakımı ve anne- baba rolleri konularında da eğitimler verilmiştir.

Sonuç; Ergenlik döneminde yapılan evliliklerde cinsiyet rollerinin henüz tam olarak kazanılmadığı, ruhsal ve bedensel gelişimin tamamlanmadığı, kimlik gelişiminin ve ideal yaşam bekłentilerinin henüz tam olarak oturtulmamış olması, aile yaşamını düzenleme ve ebeveynlik rollerinde sorumluluklarını yerine getirme, sorunlarla baş etmede yetersizlik yaşamalarına neden olabilmektedir. SK'nın danışmanlık süresince tipik ergen davranışlarını sergilemesi bu verileri destekler niteliktedir. Ancak, SK ve ÖT'nin bebek beklemesi (6 aylık gebelik) ve doğacak olan bebeğin toplumdaki yaşamına uygun koşullarının hazırlanması, ayrıca doğum öncesi ve doğum sonrası hem bebeğin hem de anne adayının muayene ve kontrollerini düzenli olarak yaptırması gerekliliği vardır. Resmi bir evlilik olmadılarından anne adayının sağlık kontrolleri ve muayeneleri de ikametinin kayıtlı olduğu yerde (60 Km uzaklıkta) yapılımak zorunda olması, anne ve bebeğin sağlık kontrollerin düzenli olarak yapılmasını riske atmakta olduğundan mahkeme evliliğin resmileştirilmesi yönündeki düşünceleri güçlendirmektedir.

2. Vaka

Genç kadın/çocuk NH 16 yaşında ve erkek AE 27 yaşındadır.

NH'nin Kök Aile Bilgileri: NH 16 yaşında, ilköğretim mezunudur. Üç çocuklu ailenin ilk çocuğuudur. NH'nin babası MH 40 yaşında, annesi ÜH 35 yaşında olup 19 yıllık evlidirler. Baba MH'nın ikinci evliliğidir. NH'nin kız kardeşi 14 yaşında ve ilköğretim sekizinci sınıfı; erkek kardeşi ise 13 yaşında ve ilköğretim yedinci sınıfı devam etmektedir. Ailenin ekonomik geçimi, üç çocuğun bakımı ve eğitimi anne ve baba tarafından karşılanmaktadır.

Eş Adayı AE'nin Kök Aile Bilgileri: AE 27 yaşında, ilköğretim mezunudur. Üç çocuklu ailenin ikinci çocuğuudur. AE'nin babası RE 50 yaşında ve annesi ZE 48 yaşındadır. AE'nin ablası evli ve erkek kardeşi öğrencidir. AE inşaat malzemeleri satan bir işyeri açmıştır. Ailenin ekonomik geçimi, üç çocuğun bakımı ve eğitimi anne ve baba tarafından karşılanmaktadır.

Tanışma Öyküleri: NH ve AE üç yıl önce (2011 yılında) tanışmışlardır,. NH 13 yaşındayken ilk defa birlikte evden kaçmışlar, daha sonra ki üç yıl içinde evden kaçmalar tekrarlamış, NH'nin ailesi karakola başvurmuş, adli süreç başlamış, AE tutuklu olarak yargılanmış ve altı ay süreyle hapis yatmış. Mahkeme devam ederken kaçma davranışları tekrarlanmış, son kaçlıklarında eşyalı bir ev kiralamışlar ve iki ay birlikte yaşamışlar, ardından aileleri düğünleri yapılmış.

Danışmanlık Süreci: 15.01.2014 tarihinde 2. vaka ile ilgili ilk bilgiler alınmış ve ardından, 16.01.2014 tarihinde Dernek merkezinde danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır. İlk görüşmeye NH ve AE birlikte alınmıştır. Bu görüşmede, NH ve AE bireysel yaşam öyküleri, aileleriyle ilgili bilgileri, tanışma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. Üçüncü görüşme 22.01.2014 tarihinde, NH ve AE ile bireysel görüşmeler şeklinde yapılmış, son görüşme ise 24.01.2014 tarihinde NH'nin ve AE'nin aileleri ile ikili görüşmeler şeklinde yapılmış ve ardından iki aile ile NH ve AE birlikte görüşmeye alınmıştır.

Danışmanlık ve rehberlik hizmeti sırasında NH ve AE'nin, destek sistemleri birbirlerini tanıma düzeyleri, yaşamlarındaki stres faktörlerive baş etme becerileri gibi

konuları ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Görüşmelerde NH ve AE'ye, evlilik ilişkisi içinde ebeveynler ve aile ziyaretleri, sağlıklı ailenin özellikleri, aile içi rol ve sorumluluklar, kadının çalışmasının önemi konularında bilgiler verilmiştir. Ebeveynlerin onayı, düşünce ve davranış kalıpları incelenmiş ve ebeveynlere çifti güçlendirecek davranış modelleri hakkında bilgi verilmiştir.

Eğitimin İçeriği: Ergen gebelik ve riskleri, kadının çalışmasının aile yaşamındaki ve toplumsal yaşamındaki önemi, sağlıklı aile ve özelliklerini, ebeveynler arası sınırlar ve çekirdek aile, H ailesindeki ergen çocuklar için ergenlik dönem ve özellikleri, ergen çocuklar için ergen-ebeveyn iletişimini ile ergen çocuklar için ergen dönem riskleri başlıklarında eğitimler verilmiştir.

Sonuç: Ergenlik döneminde yapılan evliliklerde; cinsiyet rolleri henüz tam olarak kazanılmadığı, ruhsal ve bedensel gelişim tamamlanmadığı, kimlik gelişimi ve ideal yaşam beklenileri henüz tam olarak oturmadığı için bireyler, aile yaşamını düzenlemeye, ebeveynlik rollerini yerine getirme, sorunlarla baş etmeye konusunda yetersizlik yaşadıkları görülmüştür. NH'nin danışmanlık süresince tipik ergen davranışlarını sergilemesi bu verileri destekler nitelikte bulunmuştur.

3. Vaka

Genç kadın/çocuk NS 16 yaşında ve erkek SD 32 yaşındadır.

NS'nin Kök Aile Bilgileri: NS 14.10.1997 doğumlu ve ilköğretim mezunudur. Dört çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu. Babası AS 48 yaşında, annesi NS 40 yaşında olup 23 yıllık evlidirler. Kardeşler; ÖS 22 yaşında, lise mezunu, iki kez nişanlanmış ve ayrılmıştır. AS ilköğretim sekizinci sınıfı, NS altı yaşında temel eğitime devam etmektedir. S ailesinin ekonomik geçimi, dört çocuğun bakımı ve eğitimi anne NS tarafından karşılanmaktadır.

Eş Adayı SD'nin Kök Aile Bilgileri: SD 1983 doğumlu, lise mezunu, altı çocuklu ailenin beşinci çocuğu ve market işletmektektir. SD'nin babası İD 65 yaşında, annesi HD 62 yaşında ve 42 yıllık evlidirler. Kardeşler; SH 41 yaşında, lise mezunu, evli ve iki çocuk sahibidir. SD 39 yaşında, lise mezunu, evli ve üç çocuk sahibidir. SD 37 yaşında, boşanmış ve bir çocuğu vardır. RD 34 yaşında boşanmış ve iki çocuğu bulunmaktadır. SD 23 yaşında

üniversiteye devam etmektedir. Baba İD işsiz ve kumar tutkusu vardır. Uzun yıllar boyunca D ailesinin ekonomik geçimi, altı çocuğun bakımı ve eğitimi anne HD tarafından karşılanmıştır.

Tanışma Öyküleri: NS ve SD, 2-3 yıldır aynı binada komşu olup NS, SD'nin kız kardeşinin çok yakın arkadaşıdır. Ailelerinden onay alarak üç dört ay arkadaş olmuşlar, arkadaşlıktan birkaç ay sonra ailelerinin de onayını alarak evlenmeye karar verilmiştir, altı ay nişanlı kaldiktan sonra imam nikâhiyla düğünleri yapılmış ve NS ile SD yedi aydır evlilik yaşamı sürdürmekte ve NS üç aylık hamiledir.

Danışmanlık Süreci: 25.01. 2014 tarihinde, Antalya Adliyesi Aile Mahkemesinde 3. vaka ile ilgili bilgiler alınmış; 31.01.2014 tarihinde, Aile Danışmanları Derneğinde danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır. İlk görüşmede, NS ve SD'in öz yaşam öyküsü, aileleriyle ilgili bilgileri, tanıma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. NS'nin riskli hamileliğinden dolayı, 03.02.2014 tarihinde danışmanlık hizmeti NS ve SD'in yaşadığı ev ortamında gerçekleştirılmıştır. Aynı tarihte SD'nin annesi HD ve babası İD ile hem eş zamanlı hem de bireysel olarak görüşmeler yapılmıştır. Dördüncü görüşme 07.02.2014 tarihinde SD'nin bireysel katılımıyla ikametlerinde gerçekleştirilmiştir. Son görüşme ise 12.02.2014 tarihinde NS ve SD'nin eş zamanlı katılımıyla yine NS ve SD'in yaşadığı evde gerçekleştirilerek, eğitimler ikisine birlikte verilmiştir.

NS ve SD'nin, sorunlar karşısında kullanabildiği çözüm yöntemleri, karşılaştıkları sorunlarla baş etme, birbirlerini tanıma, yaşamlarındaki stres faktörlerini anlama gibi konularda bilgiye ihtiyaçları olduğu görülmüştür. Görüşmelerde NS ve SD'in, evlilik ilişkisi içinde ebeveynler ve aile ziyaretleri, ilişkiyi besleme, kadının aile içerisinde kendi sistemini kurma ihtiyacı, kadının çalışma durumu.. gibi bilgiler verilmiştir. Ayrıca, NS'nin gebeliğinin kendisi ve bebeği açısından riskli ve yaşıının küçük olması nedeniyle fizyolojik, sosyal ve psikolojik gelişimini tamamlamamış olması, NS'nın gebelik ve annelik konusunda endişelerinin olması nedeniyle danışmalık ve rehberlik sürecinde gebeliğe yönelik bilgilendirmelere. Öncelik verilmiştir. Buna göre aşağıdaki eğitim içeriği hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Eğitimin İçeriği: Gebelikte bakım, düzenli izlem, beslenme, uygun kıyafet seçimi, hijyen ve banyo yapma, tansiyon ve kilo kontrolü, demir ilaçlarının kullanımı, doğum belirtileri, doğum esnasında solunum ve ıkinma egzersizleri, anne sütünün önemi, gebelik

sırası ve sonrasında baba adayının psikolojik desteğinin önemi konuları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, eşler arasındaki ilişkileri sağlıklı yönetimi, kadın erkek farklılıklarını ve benzerlikleri ebeveynleriyle olan ilişkileri, ebeveynler arası sınırlar ve çekirdek aile, anne baba rolleri konularında bilgiler verilmiştir.

Sonuç: Ergenlik döneminde yapılan evliliklerde cinsiyet rollerinin henüz tam olarak kazanılmadığı, ruhsal ve bedensel gelişimin tamamlanmadığı, kimlik gelişiminin ve ideal yaşam beklenelerinin henüz tam olarak oturtulmuş olmaması, aile yaşamını düzenleme ve ebeveynlik rollerinde sorumluluklarını yerine getirmede ve sorunlarla baş etmede yetersizlik yaşamalarına neden olabilmektedir. NS'nın danışmanlık boyunca tipik ergen davranışlarını sergilediği bu verileri destekler niteliktedir. Ancak, NS ve SD'nin bebek beklemesi (3 aylık gebelik), doğacak olan bebeğin toplumdaki yaşamına uygun koşullarının hazırlanması; doğum öncesi ve doğum sonrası hem bebeğin hem de anne adayının muayene ve kontrollerini düzenli yaptırılabilmesi açısından, kısaca çocuğun yüksek refahı ön planda olduğundan, mahkeme evliliğin resmIFESTirilmesi yönünde karar vermiştir.

4. Vaka

Genç kadın/çocuk SSA 16 yaşında ve erkek MÖ 24 yaşındadır.

SSA'nın Kök Aile Bilgileri: SSA, 25.02.1997 doğumlu, lise birinci sınıftayken okulu bırakmış ve üç çocuklu ailenin ilk çocuğuudur. Anne ve Baba akrabadır. Baba VA 37 yaşında ve annesi MA 40 yaşında olup boşanma davaları devam etmekte ve ayrı yaşamaktalar. Baba VA ebeveynleri ölüktenden sonra yetiştirmeye yurdunda, daha sonradayısının yanında büyümüş. Baba VA başka bir kadınla yaşamakta; anne ve baba arasında tartışmalar devam etmektedir. SSA'nın anne ve babasının ayrı yaşamاسının ardından; SSA, annesi ve kardeşleri, SSA'nın anneanne ve dedesinin evine yerleşmişler SSA'nın ortanca kardeşi RA 14 yaşında ve ilköğretim sekizinci sınıfa devam etmektedir. SSA'nın madde bağımlılığı öyküsü bulunmaktadır.

Eş Adayı MÖ'nün Kök Aile Bilgileri: MÖ 1990 doğumlu, Açık Öğretim Fakültesi İlahiyat Bölümü ön lisans programına devam etmektedir. MÖ iki çocuklu ailenin ikinci

çocuğu olup babası HÖ 58 yaşında, annesi ÜÖ 52 yaşında ve ayrı yaşamaktadır. MÖ, annesi ile yaşamakta, babasıyla ilişkileri iyi durumdadır. MÖ'nün ağabeyi AÖ 27 yaşında, üniversite mezunu ve çalışmaktadır. MÖ'nün babası şeker hastası, anne ve ağabeyi hepatit B hastası ve tedavi görmektedir.

Tanışma Öyküleri: SSA ve MÖ, Haziran 2012 tarihinde SSA'nın kuzeni aracılığı ile tanışmış, bir buçuk yıl arkadaşlık yaptıktan sonra evlilik kararı almışlar ve SSA'nın evlenme kararı almasında aile içindeki sorunları etkili olmuştur.

Danışmanlık Süreci: 07.02.2014 tarihinde 4. vaka ile ilgili bilgiler alınmıştır. 10.02.2014 tarihinde Aile Danışmanları Derneğinde danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır. İlk görüşmeye SSA ve MÖ birlikte alınmış ve görüşmede, SSA ve MÖ'nin öz yaşam öyküsü, aileleriyle ilgili bilgileri, tanıma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. 20.02.2014 tarihinde SSA ve MÖ ile önce ayrı, sonra birlikte görüşmeler yapılmıştır. SSA ve MÖ'nin danışmanlık ve rehberlik sürecinde, birbirlerini ve kendi benliklerini nasıl tanıdıklarını, kullanabildikleri çözüm yöntemleri, baş etme becerileri, evlilik nedir ve sorumlulukları nelerdir, yaşamlarındaki stres faktörleri, hayatı bakış açıları ve bekentileri konuları ele alınmıştır. Evlilikte kadın ve erkek rolleri, kadının çalışma hayatı, askerlik durumu, bilinçli bir evlilik yapmanın ve olgun olmanın önemi hakkında bilgi verilmiştir. MÖ'nün ailesinde şeker hastalığı ve hepatit B olması, SSA'nın yaşıının küçük olmasından dolayı fizyolojik, sosyal ve psikolojik gelişiminin tamamlamaması nedeniyle kişilik gelişimi (fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel gelişim) sorumluluklar, evlilik, kadın – erkek konularına yönelik iki aşamalı eğitim planlanmış ve uygulanmıştır.

Eğitimin İçeriği: Genetik aile yapıları ve hastalıklar (hepatit B, şeker hastalığı, akraba evliliği), sağlık kontrollerinin önemi, ergenlik çağının özellikleri, mesleki ve akademik eğitimin önemi; ayrıca, kişisel tartışmalar ve yaşanan travmalar, evlilikte kadın ve erkek rolleri, kadın ve erkek farklılıklarları ve benzerlikler, ebeveynler arası sınırlar ve çekirdek aile başlıklarında eğitimler verilmiştir.

Sonuç: Ergenlik döneminde yapılan evliliklerde cinsiyet rollerinin kazanılmadığı, ruhsal bedensel ve kimlik gelişiminin henüz gelişmediği, SSA'nın danışmanlık süresince tipik ergen davranışlarını sergilediği gözlenmiştir. SSA ve MÖ'nün evlilik, rolleri, yaşama bakış açıları evlilikten ve hayattan bekentileri konularında farklı oldukları gözlenmiş özellikle

SSA'nın kendisine destek olabilecek, yol gösterebilecek, sorunlarını onun adına çözebilecek, özgür olmasını sağlayabilecek birilerine ihtiyaç duyduğu için evlenmek istediği anlaşılmış; bu yönde güçlendirilerek evlenme isteğini ertelemiştir.

5. Vaka

Genç kadın/çocuk FG 16 yaşında ve erkek İÇ 24 yaşındadır.

FG'nin Kök Aile Bilgileri: FG 14.08.1997 doğumlu, ilköğretim mezunu ve dört çocuklu ailenin ilk çocuğuudur. FG'nin babası KG 39 yaşında ve annesi NG 37 yaşında olup 19 yıllık evlidirler. FG'nin kardeşleri DG 13 yaşında ilköğretim sekizinci sınıfa ve AG dokuz yaşında olup ilköğretim üçüncü sınıfa devam etmektedir. AG ise üç yaşıdadır. FG dört ay bir kafeteryada garsonluk yapmış, ancak şuan çalışmamaktadır. Baba KG birbuçuk yıl önce geçirdiği trafik kazasından sonra geçici felç geçirmiştir bu nedenle evde çalışmaktadır. Anne NG kazadan sonra çalışmayı bırakmış ve baba KG'nin bakımını sağlamaktadır. FG ile babası KG arasında yoğun duygusal bağ vardır. Uzun yıllar boyunca G ailesinin ekonomik geçimi, dört çocuğun bakımı ve eğitimi baba ve anne tarafından karşılanmıştır.

Eş Adayı İÇ'nin Kök Aile Bilgileri: İÇ 01.09.1990 doğumlu, açık lise eğitimine devam etmekte ve iki çocuklu ailenin ilk çocuğuudur. Babasıyla birlikte erkek kuaför dükkânı işletmektedir. İÇ'nin babası MÇ 48 yaşında, annesi AÇ 43 yaşında olup 26 yıllık evlidirler. İÇ'nin kardeşleri; BÇ 20 yaşında, kaçarak evlenmiş ve yedi aylık hamiledir., BÇ'nin evliliği aileyi bir süre olumsuz etkilemiştir. Ç ailesinin geçimini anne AÇ baba MÇ ve İÇ'nin sağlamaktadır.

Tanışma Öyküleri: FG ve İÇ *Facebook* adlı sosyal ağıda tanışmışlardır. bir ay arkadaşlık yaptıktan sonra evlenmeye karar vermişler ve dört ay nişanlılık dönemi geçirmiştir ve aileleri de evlilik kararlarına desteklemektedir.

Danışmanlık Süreci. 24.02.2014 tarihinde 5. vaka ile ilgili ilk bilgiler alınmış ve 04.03.2014 tarihinde Dernek merkezinde danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır ve ilk görüşmeye FG ve İÇ birlikte alınmış, bu görüşmede, öz yaşam öyküleri, aileleriyle ilgili bilgileri, tanışma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. 18.03.2014 tarihinde FG ve İÇ ile

bireysel görüşmeler yapılmış, son görüşme de 25.03.2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. FG ve İÇ'nin aileleriyle ayrı ayrı görüşülmüş, aynı tarihte eğitimlerde verilmiştir. Danışmanlık sırasında FG ve İÇ'nin kullanabildikleri çözüm yöntemleri, baş etme becerileri, birbirlerini nasıl tanıdıklarını yaşamlarındaki stres faktörleri konuları ele alınmıştır. Ayrıca eş adayı İÇ'nin kıskançlık sorunu olması nedeniyle; kıskançlık ile baş etme yolları, bağlanma, çift olma ve evlilik konularında eğitim verilmiştir.

Sonuç: İÇ ve FG'nin daha fazla zamana ihtiyacı olduğu, ergenlik döneminde yapılan evliliklerde cinsiyet rollerinin henüz tam olarak kazanılmadığı, ruhsal ve bedensel gelişimin tamamlanmadığı, kimlik gelişiminin ve ideal yaşam beklentilerinin henüz tam olarak oluşmadığı gözlenmiştir. FG'nin danışmanlık süresince tipik ergen davranışlarını sergilemesi bu verileri destekler niteliktedir. FG'nin yaşı ve sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişimin tamamlanmamış olması nedeni ile evliliğe hazır ve uygun olmadığı düşünülmüştür.

6. Vaka

Genç kadın/çocuk HK 16 yaşında ve erkek HK 19 yaşındadır.

HK'nin Kök Aile Bilgileri: HK 13.11.1997 doğumlu, ilköğretim mezunu ve iki çocuklu ailenin ikinci çocuğudur. HK'nın babası AK 39 yaşında, annesi AK 36 yaşındadır. HK'nın annesi de küçük yaşta evlendirilmiştir. HK geniş aile yapısına sahip olup kararlar dede ve babaanne tarafından verilmektedir. HK'nın kardeşi İK 11 yaşında ve ilköğretim devam etmektedir. Erken evlilik ve akraba evliliğinin K ailesinde birçok örneği olması nedeniyle HK ve HK'nın evlenme isteği normal karşılanmaktadır.

Eş Adayı HK'nın Kök Aile Bilgileri: HK, 05.08.1995 doğumlu, ilköğretim mezunu üç çocuklu ailenin ortanca çocuğu olup baba ve annesi akraba evliliği yapmışlardır. HK'nın büyük kardeşi EK 22 yaşında, ilköğretim mezunu ve evli; kardeşi AK ise 17 yaşında lise son sınıfa devam etmektedir. HK'da geniş aile yapısına sahiptir.

Tanışma Öyküleri. HK ve HK amca çocukları olup ilköğretim eğitimlerini aynı okulda tamamlamışlar her ikisi de eğitime devam etmek istemeden evlenmek ve aileler de onların bu kararını desteklemişler, 2013 yılının Temmuz ayında düğünleri yapılmış, eş adayının ailesine ait apartmanda evlilik hayatı yaşamaktadırlar ve HK sekiz aylık hamiledir.

Danışmanlık Süreci: 28.02.2014 tarihinde 6. vaka ile ilgili ilk bilgiler alınmış ve 15.03.2014 tarihinde Aile Danışmanları Derneğinde danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır. İlk görüşmeye çift birlikte alınmış ve bu görüşmede, çiftin öz yaşam öyküsü, aileleriyle ilgili bilgileri, tanışma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. 18.03.2014 tarihinde HK'nın annesi AK ve babası AK ile görüşme yapılmıştır. HK ve HK çiftinin sorunlar karşısındaki çözüm yöntemleri, aile içi ilişkilerini yönetme becerileri, aile içinde karşılaşıkları sorunlarla baş etme yöntemleri, birbirlerini tanıma yöntemleri, yaşamlarındaki stres faktörleri görüşmelerde ele alınmıştır.

HK ve HK'nın danışmanlık sürecinde, eşler arasındaki ilişkilerin sağlıklı yönetimi, ebeveynleriyle olan ilişkileri, evlilik ilişkisini güçlendirme, kadın ve erkeğin ailedeki rolleri, görev ve sorumlukların paylaşımı, kadının evinde kendi sistemini kurma ihtiyacı, sınırların belirlenmesi ve güç oluşturabilmesi konularında desteklenmiştir. HK'nın sekiz aylık gebe olması ve doğumuna az zaman kalması, yaşıının küçük olması sebebi ile anneliğe hazırlanması gerekliliği göz önüne alınarak eğitim iki aşamalı olarak HK ve HK'ya eş zamanlı verilmiştir.

Eğitimin İçeriği: Gebelikte bakım, düzenli izlem, beslenme, uygun kiyafet seçimi, hijyen ve banyo yapma, tansiyon ve kilo kontrolü, demir ilaçlarının kullanımı, doğum belirtileri, doğum esnasında solunum ve ıkinma egzersizleri, anne sütünün önemi, gebelik sırası ve sonrasında baba adayının psikolojik desteğinin önemi konuları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, kari- koca arası ilişkileri güçlendirme, kadın ve erkek farkları ve benzerlikleri, ebeveynler arası sınırlar ve çekirdek aile, bebek bakımı ve anne – baba rolleri, doğum kontrol yöntemleri konularında da eğitimler verilmiştir.

Sonuç. Ergenlik döneminde yapılan evliliklerde cinsiyet rollerinin henüz tam olarak kazanılmadığı, ruhsal ve bedensel gelişimin tamamlanmadığı, kimlik gelişiminin ve ideal yaşam beklentilerinin henüz oturtulmadığı gözlenmiştir. Geleneksel aile yapısında yaşayan ve ataerkil sisteme sahip olan toplumlarda olduğu gibi K ailesinde de erken yaşta evlilik gerçekleştirilmiş, ancak HK'nın gebe olmasının, ardından evlenmenin resmileştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Doğum öncesi ve doğum sonrası hem bebeğin hem de anne adayının muayene ve kontrollerinin düzenli olarak yaptırması gerektiği için mahkemedede evliliğin resmileştirilmesi yönünde görüş bildirilmiştir.

7. Vaka

Genç kadın/çocuk MK 16 yaşında ve erkek ME 25 yaşındadır.

MK'nin Kök Aile Bilgileri; MK, 20.11.1997 doğumlu, İlköğretim mezunu, açık liseye devam etmekte, iki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğudur. MK'nın babası İK 49 yaşında, annesi ŞK 45 yaşındadır. MK'nın kardeşi MK 19 yaşında ve açık liseye devam etmekte aynı zamanda çalışmaktadır.

Eş Adayı ME'nin Kök Aile Bilgileri: ME 25.06.1988 doğumlu, lise mezunu, üç çocuklu bir ailenin Son çocuğu olup bir firmada beyaz eşya teknisyeni olarak çalışmaktadır. ME'nin babası AE 53 yaşında ve annesi CE 49 yaşındadır. ME'nin erkek kardeşi ortaokul mezunu, evli ve çocukludur. Kız kardeşi de ortaokul mezunu, evli ve çocukludur.

Tanışma Öyküleri: MK ve ME arkadaşları aracılığı ile tanışmışlardır. Beş yıl arkadaşlık yaptıktan sonra evlenmeye karar vermişlerdir.

Danışmanlık Süreci: 08.03.2014 tarihinde Aile Danışmanları Derneğinde 7.vaka ile danışmanlık ve rehberlik sürecine başlanmıştır, görüşmeye MK ve ME birlikte alınmıştır. Bu görüşmede, MK ve ME'nin öz yaşam öyküsü, aileleriyle ilgili bilgileri, tanıma ve evlilik kararı öyküleri alınmıştır. 09.03.2013 tarihinde MK'nın ebeveynlerine ve ME'nin annesine danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilmiştir. Danışmanlık sürecinde MK ve ME'ye, sağlıklı bir evlilik için MK'nın cinsel ve toplumsal kimliğini kazanma sürecini tamamlaması gereği, MK'nın evlilikten bekentilerinin şekillenmesi, evliliğin getireceği sorumlulukları yerine getirebilmesi yönünde danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilmiştir.

Eğitim İçeriği: Danışmanlık sürecinde elde edilen bilgiler ışığında psiko-sosyal gelişim ve iletişim konuları ele alınmıştır.

Sonuç: Ergenlik döneminde yapılan evliliklerde cinsiyet rollerinin henüz tam olarak kazanılmadığı, ruhsal ve bedensel gelişimin tamamlanmadığı, kimlik gelişiminin ve ideal yaşam bekentilerinin henüz tam olarak oturtulmamış olması aile yaşamını düzenleme ve ebeveynlik rollerinde sorumluluklarını yerine getirme, sorunlarla baş etmede yetersizlik yaşamlarına neden olabilmektedir. MK'nın danışmanlık süresince tipik ergen davranışlarını sergilemesi bu verileri destekler niteliktedir. MK'nın yaşı ve sosyal, fiziksel ve psikolojik

gelişiminin tamamlanmamış olması nedeni ile evliliğe hazır ve uygun olmadığı düşünülmüştür.

8. Vaka

Genç erkek/çocuk AA 16 yaşında ve genç kadın çocuk MTP 17 yaşındadır.

AA'nın Kök Aile Bilgileri: AA 1998 doğumlu, ilköğretim mezunu, dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğu, inşaat işlerinde günlük yevmiye işlerinde çalışmaktadır. AA'nın annesi GTA 1960 doğumlu olup bir yıl önce hayatını kaybetmiş; babası NA 71 yaşında üniversite mezun, emekli ancak çalışmaya devam etmektedir. AA'nın en büyük ağabeyi MA 28 yaşında annesinin ilk evliliğinden olan kardeşi, ilköğretim mezunu ve evlidir. İkinci ağabeyi HİA 23 yaşında, ilköğretim mezun ve madde bağımlısı, üçüncü ağabeyi EA da 22 yaşında, ilköğretim mezunu ve madde bağımlısıdır. Anne GTA'nın ölümü ve ağabeylerin madde bağımlısı olması aileyi olumsuz etkilemiştir.

Eş Adayı MTP' nin Kök Aile Bilgileri: MTP 06.01.1997 doğumlu, liseyi ikinci sınıfta terk etmiştir. Okuldayken lisanslı olarak tekvando ve atletizm sporları ile ilgilenmiş üç çocuklu ailenin ikinci çocuğudur. MTP'nin babası BP 43 yaşında ve cezaevinde olup, annesi 41 yaşındadır. MTP'nin ablası AP 18 yaşında, zihinsel engelli özel eğitime devam etmekte, erkek kardeşi AEP iki buçuk yaşındadır. MTP okulu bıraktıktan sonra kısa bir dönem bir çiftlikte temizlik görevlisi olarak çalışmıştır. Baba BP daha öncece ceza evine sık sık girip çıkmış, BP eşi ve çocuklarına zaman zaman şiddet uygulamıştır. P ailesinin geçimini Abla AP için ödenen engelli bakım ücretinden sağlamakta ayrıca eş adayı AA da çalışarak maddi destek sağlamaktadır.

Tanışma Öyküleri: AA ve NTP oturdukları mahalleden birbirilerini tanımlarlar, bir yıl arkadaşlık ettikten sonra. MTP'nin gebe kalmasının ardından evlenmeye karar vermişler, MTP'nin amcaları evliliğe karşı çıkmışlar ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bildirimde bulunarak MTP ile kardeşinin sığınma evine gönderilmesini ve AA'nın cezaevinde gönderilmesini sağlanmışlar. AA'nın ailesinin evlenme izniyle mahkemeye başvurusu üzerine Mahkemenin evlilik yönünde karar vermesi sonucunda MTP ve AA çiftinin 29.01.2014

tarihinde resmi nikâhları yapılmıştır. MTP'nin babası cezaevinden çıkana kadar P ailesinin evinde ikamet etme kararı almışlardır. AA'nın babası NA aileyi maddi yönden desteklemektedir.

Danışmanlık Süreci: 8.vaka ile ilgili bilgiler 07.01.2014 tarihinde evlilik için başvuru yapan AA ile ilgili alınmış, o dönemde MTP'nin Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Sığınma Evinde olması nedeniyle bilgileri alınamamıştır. İlerleyen günlerde (resmi nikah öncesinde) AA ve basıyla danışmanlık ve rehberlik görüşmeleri yapılmış, AA aracılığı ile MTP'nin durumu hakkında bilgiler alınmıştır. MTP'nin sığınma evinden çıkışması ve Mahkemenin evlilik iznini vermesinin ardından, AA ve MTP ile aileleri telefonlara cevap vermemiş ardından ikamet adreslerine gidilerek komşuları ve muhtarın yardımıyla yeni taşındıkları adreslerine ulaşarak görüşme sağlanmıştır. Bu görüşmede düğün hazırlıkları yaptıkları öğrenilmiş, proje hakkında bilgi verilmiş, hamileliği ve evliliği hakkında danışmanlık sürecine katılımı için onay alınmış, MTP'ye ve annesine danışmanlık hizmeti konutlarında verilmiş.

Yapılan görüşmelerde çifte risk faktörleri hakkında farkındalık kazandırılmaya çalışılmıştır. Evliliğin ve çocuk sahibi olmanın, sevgi ve saygının önemi, olumlu iletişim, ağır sorumlulukların uzun vadede yaratacağı sorunlar gebelik ve takibinin önemi gibi konularda kısa ve bilgilendirici danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Sonuç: Henüz ergenlik döneminde olan AA'nın evlilik, çocuk ve eşinin ailesinin maddi ve manevi sorumluluğunu üstlendiği, bu aşamada istekli olan AA için bu durumun uzun vadede ağır bir yük olarak duygusal yaştısına yansıyacağı ve küçük yaşta olan eş MTP ile ilişkisinde risk oluşturabileceği öngörülmüştür.

DEĞERLENDİRME

a. Bilgilen güçlen Proje Uygulayıcı İzlenimleri:

Projeden yararlanan genç kadınlar/çocukların profili incelendiğinde; psiko-sosyal olarak yeterli olgunlukta olmadıkları, eğitim seviyelerinin düşük olduğu, bir mesleklerinin ve ekonomik özgürlüklerinin olmadığı, temek hak ve özgürlükler konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu, evlilikte rollerini geleneksel normlara göre belirledikleri görülmüştür. Bu bağlamda, proje yararlanıcılarının danışmanlık ve eğitim süreçlerinden sonra yaşamlarına dair yüksek düzeyde farkındalık kazandıkları, hayatı sorgulamaya başladıkları, güçlerinin ve kendilerinin farkına vardıkları, iletişim ve sorun çözme becerileri kazandıkları, eğitimlerini en azından açık lisede devam etme kararı aldıkları, kadın hak ve özgürlükleri konusunda bilinçlendikleri, evlenmek isteyen erkek ve her iki tarafın ailelerinde önemsenecek düzeyde toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmiş düşüncelerinin değiştiği ve yaşam içindeki sorumlulukların paylaşılması yönünde bakış açısı kazandıkları gözlemlenmiştir.

Proje, *yararlanıcılarından üç vakanın evlenme kararlarını ertelemesiyle*, evlenmek isteyen 16 yaşındaki genç erkeğin 17 yaşındaki eşinin hamile olması ve bu genç erkeğin iki erkek kardeşlerinin uyuşturucu kullanıyor olması; üç genç kadının ise hamile olması ve çocuğunu meşru olarak evlilik birliği içinde doğurmak istemesi nedeniyle mahkeme tarafından evlenme izni verilmesiyle ve bir vakada da genç kadının ruhsal ve bedensel gelişimini henüz tamamlamadığı, sorunlarla baş etme becerisi konusunda yetersizlik yaşadığı, evlilik düşüncesini sapıltı haline getirdiği, hatta intihar teşebbüsünde (proje kapsamında vakanın bu patolojik durumuyla ilgili çalışmalar yapılmıştır) dahi bulunduğu gibi nedenlerle mahkeme kararı ile evlenme izni verilmesiyle sonuçlanmıştır.

Proje kapsamında çalışılan vakaların özellikle genç kadınların/çocukların birçoğu ilk kez kendini ifade etme şansı bulduklarını, cinsel kimlikleri ve bedenleri hakkında konuşabildiklerini, her şeyden önce kendi kararlarını verme hakkının farkına vardıklarını, ailelerinden ve çevrelerinden öğrendiklerinin dışında kendisinin ne istedığının önemli olduğunu anladıklarını ifade etmişlerdir. Gebe olanlar ise bunlara ek olarak anne-baba rol ve sorumlulukları konusunda bilinçlendiklerini, gebelik izlemelerini nasıl yaptıracaklarını, ne tür sorunlarla karşılaşabileceklerini ve bu sorunlarla nasıl baş edebilecekleri yönünde bilinçlendiklerini, hayata daha pozitif bakmaya başladıklarını, başka bir grup ise evlilik

kararının doğru olup olmadığını sorguladıklarını, hayatı daha sorgulayıcı baktıklarını, ayrıntı olarak görüp önemsemeyenleri kişisel farklılıklarını dikkate almaya ve ona göre hayatlarını düzenlemeyi öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Bilgilen Güçlen Projesinin sonucunda;

- Erken yaşta evliliği önlemek için ivedi olarak yasal düzenlemelerin yapılması,
- Toplumsal düzeyde sistematik bir değişimin yapılmasının gerekliliği ortada olup; toplumun tüm kesimlerine ulaşılması amacıyla muhtarlarla, din görevlilerine, mülki amirlere ve yerel yönetimlere, erken evlilikler konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması,
- Erken yaşta yapılan kayıt dışı evliliklerin ve doğumların kayıt altına alınması,
- Ailelere, ergenlik dönemi özellikleri ve sorunlarıyla baş etmeleri, erken evliliğin sakincaları konularında destekleyici programlar oluşturulması,
- Kız çocukların eğitim sistemi içinde kalması ve eğitim sistemi dışında kalan kız çocukların tespiti, takibi ve eğitime devamını sağlamak için tedbirler alınması,
- Eğitim programlarına ilişkin içerikler oluşturulurken erken yaşta evliliği normalleştirici ve özendirici unsurların yer aldığı görsel ve yazılı medyada yer alan program ve yayılara yönelik tedbirlerin alınması,
- Özette, toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm alanlarda sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.
- Sorunun öncelikli çözüm ortakları; Aile ve Sosyal Politikalar, Adalet, İçişleri, Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlıkları, Diyanet İşleri Başkanlığı, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Akademisyenler, Sivil Toplum Kuruluşları, Medya ve diğer ilgililer olup; çözüm ortaklarının işbirliği içerisinde çok yönlü olarak çalışmalarını sürdürmesi önerilmektedir.

b. Antalya Aile Mahkemesi Hâkimleriyle Yapılan Toplantının Çıktıları

Projenin tamamlanmasının ardından 18 Nisan 2014 Tarihinde, Sekiz Aile Mahkeme Hâkimi ile Proje Uygulayıcıları ve Danışmanların katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda proje uygulayıcıları her bir vaka ile ilgili gözlemlerini ve değerlendirmelerini anlatmış; aynı şekilde Hâkimler de uzun yıllardır uygulamalardan edindiği izlenimleri ve değerlendirmelerini anlatmışlardır. Buna göre;

* Aile mahkemesi hâkimleri olarak, 16 yaşındayken evlenmek üzere mahkememize başvurmuş olmaları, bizler için de sıkıntılı bir durum oluşturmaktır. Biz yasa yapıcı değil, yapılan yasalardaki kuralların uygulayıcılarıyız. Kanunda ne varsa ona uygun karar vermek zorundayız. Elbette her başvuru yapana evlenme izni vermıyoruz. Ancak özel bir durum varsa (kız çocuğunun gebe olması ya da kız çocuğu ile cinsel birliktelik yaşanmış olması gibi) kız çocuğunu korumak adına izin veriyoruz. Bu kararı vermek hiç kolay değil. Gebelik durumunun erken evlilikleri teşvik edici bir nitelik taşıyabileceğinin de farkındayız. Ancak erken evlilik için mahkemeye başvuran ailenin yaşadığı sosyal, kültürel çevre, eğitim yetersizliği, bilinçsizlik gibi faktörleri değerlendirerek; kız çocuğunun haklarını korumak adına evlenmelerine izin veriyoruz.

*16 yaşında evlenmek için mahkemelerimize başvuru yapan çift adayları, evlenmenin ne anlama geldiğini bilmeden bu sürece girdiği için, kurdukları evlilik kurumunun bile farkında olmuyorlar. Çoğu zaman bu kararı onların yerine aileleri veriyor. En başında karar verme yetisinden mahrum edilen bu çocuklar, yaşamlarıyla ilgili bir kararın bile farkında değiller.

*Bazen öyle durumlar oluyor ki, aile sabah dava açıyor, öğlenden sonra da kararın çıkışmasını bekliyor. Çoğu zaman da red edilen davaların neden ret edildiğini anlamıyor ve davanın kabulünü kendine hak biliyor.

*Aileler mahkeme sürecine başvurmadan -yani sorun bize gelmeden önce – genelde kendi aralarında düğün yaparak, dini nikah kıyarak bu çocukları gayri resmi evlilik sürecine dahil ediyor. Çocuk gelin bize başvurana kadar zaten gebelik ya da gayri resmi evlilik sürecine girmiş oluyor. Biz kız çocuğunun bu durumda yasal haklarını koruma altına alıyoruz. Eğer başvuruların sonuçlarını geciktirirsek ya bir yıl sonra on yedi yaşında aile izniyle evlendiriliyorlar ya da -ki en büyük sorun bu- erkek, kız çocuğu ile bir yıl evliymiş gibi yaşıyor ve sonrasında kız çocuğunu ortada bırakıyor. Evlilik yasal tabana dayanmadığı içinde genç kadın yasal hakkını koruyamadan (örneğin, çocuğuna ya da kendine nafaka alma, mal paylaşımı vb konularda hak talep edemiyor), toplumsal ve ruhsal olarak daha büyük sorunlarla karşı karşıya kalabiliyor. Hatta bazen normal boşanmalarda bile kadını korumak adına aldığımız tedbirler de bile kadını koruyamıyoruz. Erkek koruma tedbirlerinden sonra kadına karşı daha da hırslanıp öldürme eğilimine bile girebiliyor. Örneğin, Anadolu da yıllar

önce bir boşanma davasında kadın adına koruma tedbiri aldım, erkek kadın kılığına bürünüp adliyeye girerek kadını öldürdü.

*Toplumda özgür bireyler yetiştiremediği için, bireyler birlikteliğin sonunda evlilik beklentisine giriyor, toplum da onları evliliğe kanalize ediyor böylece kısır döngü devam ediyor. Ailelere ve çocuklara konuya ilgili eğitimler erken dönemden itibaren verilirse, bu eğilim azalır düşüncesindeyiz. Hatta evlenmek isteyenlerden, sosyal, ruhsal ve sağlık açısından evliliğe yeterlidir gibi belge istenmelidir. Sosyal ve psikolojik açıdan sağlıklı olmayan bireylerin yaptığı evlilikler toplumsal açıdan da büyük zararlara neden olmaktadır. Çocuk yaşta anne olan çocuk, kendisinin büyümeye ve olgunlaşmasının farkında değilken, çocuk yetiştirme sorumluluğu alıyor. Dolayısıyla, bu çocuk annelerin yetiştirdiği çocuklarda ruhsal sorunlu olabiliyor

Ortak görüş: Yasalara göre 18 yaş reşit olma hakkının kazanıldığı yaştır. Çünkü gelişimsel olarak yetkinliğe sahip olunan yaş 18 yaş olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden yasalarda 18 yaşında vatandaşlara seçme seçilme hakkı verilir. Bireyler evlenince de reşit sayılır. Yasalardaki çelişki de buradadır. Yasalarda 16 yaşındaki çocuklar evlendirilerek reşit olma hakkının verilmesiyle, yasalarda yer alan 18 yaşındaki birey reşittir ifadesi ihlal edilmektedir. Bir vatandaş 18 yaşından önce reşit olma, seçme ve seçilme hakkını alamıyorsa evlenme kararını da bu yaştan önce alamamalıdır. Yasalardaki evlilik yaşı 18 yaşa çıkarılmalıdır. Evlilikle ilgili yasalarda yer alan “hâkim kararıyla” hükmü tümdeñ kaldırılmalıdır.

BİLGİLEN GÜÇLEN PROJESİ UYGULAYICI İZLENİMLERİ

Doç. Dr. Selma ÖNCEL

Projeye başlarken küçük yaşta ergenlik döneminde evlenmelerin olduğunu biliyordum. Yıllardır Halk Sağlığı Hemşireliği alanında çalışiyordum. Az çok nelerle karşılaşacağımı tahmin ediyordum. Ancak projeye başladığımızda her şeyi bilmemi, daha öğrenilecek çok şey olduğunu görmem fazla zamanımı almadı. Yaptığım üç görüşmede gerçekler soğuk bir rüzgâr gibi yüzüme çarptı, içimi acitti, şaşkınlığım bir o kadar arttı.

İlk görüşmede karşılımda şehrin kenar mahallelerinin birinden kalkıp uzak bir köye gelin gelmiş, “nasıl olsa okumuyorum en iyisi evleneyim” diyen, hayal kırıklığı gözlerinden okunan bir çocuk vardı. Henüz 16 yaşında ve 5 aylık gebeydi. Bir o kadar da sağlık problemi vardı (anemi, talasemi taşıyıcılığı, kötü beslenme, bilgisizlik, bilinçsizlik vs.....). Resmi olarak evli olmadıkları için sağlık kontrollerini düzenli yaptıramıyorlardı. Eşi çalışıyor “O” evde bekliyor. Yan taraflarındaki kulübede yatalak bir kayınpeder ve birçok kronik hastalığı olan kaynana ile vakit geçiriyordu. Her halinden “nerden düştüm ben bu hale, buralar bana göre değil” der gibi bir hali vardı. Görüşmemiz bitip evden ayrılrken sorunlar kafamda dağ gibi büyüdü benimle birlikte geldiler. Bundan sonra görünürde çocuk, sözde eş ve gelin ne yapacaktı? Sağlık sorunlarının farkında mıydı? Bir geleceği var mıydı? Rol karmaşası yaşayacak mıydı? Daha neler neler? Birkaç gün etkisinden kurtulamadım. Çocuk yaşta okuması gerekirken o evlenmiş, arkadaşlarından ayrılmış, bir de gebe olmuştu. Bu yükü o kaldırabilir miydi? Yoksa bundan sonramiş gibi mi yaşayacaktı.

İkinci görüşmede ise tümden şaşkındım. Yine 16 yaşında, düşük tehdidi olan 6 aylık gebe bir çocuk vardı. Evcilik oynar gibi bir hali vardı. Oyun bittiğinde anasının sıcak evine gidecek hayatına devam edecekti sanki. Çok büyük hayallerinin olduğunu söylüyor. Giriş katta oturuyorlar ancak “O” evi beğenmiyor. Gebe olduğu için sağlık kontrollerini yaptım ve bundan sonra nelere dikkat etmesi gereği ile ilgili eğitim yapmaya çalıştım. Çünkü karşısındaki çocuk mu, anne adayı mı olduğu konusunda hep ikilem yaşadım. Fizik muayene yapmak istedigimi, meme uçlarının olup olmamasının emzirme konusunda önemli olduğunu söylediğimde eşinin odadan dışarı çıkışını söyledi. “O görmesin” dedi. Eşinin

yanında soyunmak istemedi. Bu ne yaman çelişkiydi böyle. Gebelikte beslenme üzerinde dururken “söylediklerinizi O (eşi için O diyordu) yerse ben de yerim. Niye sadece ben dikkat edeceğim ki” dediğinde söyleyecek söz bulamadım. Karşımda henüz büyümeye çalışan ancak çok büyük roller üstlenmiş bir çocuk vardı. Görüşmelerde şok üstüne şok yaşamaya devam ediyordum.

Bir başka görüşmede iyice çıkmaza girdim. Kız 16 yaşında, ilkokul mezunu, 8 aylık gebe, eşi amcasının oğlu, henüz 19 yaşında birkaç ay sonra askere gidecek. Bu yaşta gebeliğin getireceği risklerin farkında değiller. Özgüveni düşük, kendini ifade edemiyor. Sorduğum sorulara tek kelime ile yanıt veriyor. Bebek erkek olacakmış ve dedesinin adı verilecekmiş. Sen isminin ne olmasını istiyordun diye sorduğumda “onlar öyle uygun gördüler” dedi. Karşımda kendi kararlarını veremeyen, bana göre güçsüz, çaresiz, istemeyen, sormayan bir kız çocuğu vardı ve evliydi. Ona verilenle yetinen biri. Gördüğüm kadarıyla bu böyle olmamalıydı. Bu kızlar okumalı, eğitimlerine devam etmeli, bir meslekleri olmalı, kendi kararlarını kendileri vermeli, hayır diyebilmeli, sorumluluklarının ve rollerinin bilincinde olarak evlilik kararlarını almalyıdalar. Bu böyle olmamalıydı. Bu resmen bir çocuk istismarıydı. Bir şeyler yanlıştı ve düzeltilmesi gerekiyordu. Ama nasıl? Nerden başlamalıydı? Yasalardan mı? Anne babaların bilinçlendirilmesinden mi? Erkeklerin eğitilmesinden mi? Okullarda çocukları bu konuda eğitmekten mi? NERDEN? NASIL?.....

Yrd. Doç. Dr. Zeliha YAZICI

Yillardır çocuklar, gelişimleri ve psikolojisi konusunda dersler verir, çocukluk ve ergenliğin gelişim sürecini anlatırırm. Projeye girmeyi kabul ettiğimde aslında aşağı yukarı sorunların neler olabileceğini tahmin ediyordum. 16 yaşında bir kız çocuğu sahibiydim ve doğduğu andan bu güne kadar anını kayıt altına alır dururdum. O benim gözümde hep çocuktı. İlk vaka ile tanıştığmda evlilik adına izin alacak olan kız çocuğunun, kızımla aynı gün doğmuş olduğunu öğrendiğim an ilk şokumu yaşadım. Kızımın, boy, kilo, bedensel ve cinsel özellikleri gibi biyolojik değişimlerine uyum sağlamaya çalışırken yaşadığı duygusal ikilemlerinde sorduğu "Anne ben normal miyim?" sorusunun cevaplarını tartışıp, gelecekle ilgili üniversite hayallerini, gelecekte olmak istediği kişiye yönelik arayışlarını flörtleriyle yaşadığı öykülerini dinlerken, birden karşısında kızımla aynı yaşıta olan ama geleceğe dair hayallerini kaybetmiş, üstelik 3 aylık hamile bir çocuk buldum. Vakanın annesinin yerine koymaya çalıştım kendimi. İlk hissettiğim acıydı, hüzündü. Biran önce o anneyle tanışıp onun gözlerindeki hüznü göreceğim anı beklerken, mağdur sandığım anneyle karşılaşlığmda ikinci şoku yaşadım. Bu evliliği annesi istemişti. Ekonomik olarak kızının geleceğini garanti atlina almakla övünen bir annevardı karşısında. Hem de kendisinden tam 16 yaş büyük bir erkekle kızını evlendirebildiği için büyük bir iş başarmış edasında karşısında konuşuyordu. Hem kızını evlendiriyor, hem de kızının çok korktuğunu söyleyerek ona bekçilik yapması için 22 yaşındaki diğer kızını onun yanına yerleştirdiğini ifade ediyordu. Damat adayı 32 yaşında, gelin adayı 16 yaşında ve onlara bekçilik yapan abla 22 yaşında. Bu nasıl bir aile üçgeni olmuştu. 16 yaşında bir kız çocuğunun annesinin bu yaptıkları ile övünmesini dinlerken, bir anne olarak içimde inanılmaz bir öfke oluşmuştur. Bu profesyonelliğe sigmamırdı biliyordum ve öfkemle baş etmeye çalışıyordum. O anneyi biçimlendiği sosyal kültürel yapının özelliklerine göre anlamaya çalışıyordu ama başaramamışdım. Danışmanlık süreci boyunca şaşkınlıklarım bitmek bilmedi. Biryandan genç kadın/çocuk, hamile olduğunu bir şaka olarak algıladığını anlatıyor, bir yandan kadın/ çocukun annesi onlara bekçilik yapsın diye 22 yaşındaki genç kızını onların evine yerleştiriyor, bir yandan geceleri anne senin evinde kalsam olur mu diye soran, imam nikahı ile evli bir çocuk, bir yandan daha küçük bir çocukla aile kurduğunu sanan yetişkin bir erkek.

Bir yandan kızımı düşünüyordum, bir yandan karşısındaki kadın çocuğunu... Hem çocuktu hem de bir çocuğun sorumluluğunu alacak olan çocuk anne. Bu nasıl bir mantık, bu nasıl kabul edilebilirdi. Günlerce kabus gördüm. Sabahları uyandığımda ise kâbusun etkisinde buldum kendimi. Ekip arkadaşlarımın her konuştuğumda öfkemin belli olduğunun farkındaydım. Sonunda bu olayı çok içselleştirdiğini ve biran önce özdeştirmeden kurtulmak gereğine karar verdim ama bu o kadar kolay olmadı. Mahkeme günü gelip çatmıştı, görüş olarak hayır bu çocuk evlendirilemez denmeliydi, hiçbir hukuk kuralı bu evliliği onaylayamaz denmeliydi ve hâkim bu evliliğin yasal olmayacağı söyлемeliydi. Mahkemeye raporu götürürken sürekli bu olamaz bu çocukların evlendirilemez diyordum. Ancak, ortada bir başka sorun vardı. Çocuğun karnında bir başka çocuk. Her ikisinin de hakları ihlal edilmişti. Hâkimlerle yapılan proje toplantılarında bir hâkimin sözü kulaklarında çinladı. Hâkim diyordu ki, biz evlenme izni ile hem mağdur olan çocuk kadını, hem de o çocuk kadının çocuğunu korumak zorundayız, bu izinle onları yasal koruma altına alıyoruz. Doğacak çocuğun yüksek yararı için bu bir korumayı onlara göre, ama bana göre hayatı boyunca mağdur olmaya mahkûmiyetti. Proje boyunca bu etik ikilemler içerisinde kaldım. Bir hukuk devleti çocukların koruyabilecek kanunlardan yoksundu. Kanun koyucuları eğitenler de biz eğitimcilerdik. Bu çarkın kırılması için yalnızca anne babaların ya da genç kız ve erkeklerin eğitilmesi yeterli değildir. Öncelikle her katmandan eğitim gerekiyordu. Aileler, erkekler, kanun koyucular, ülke yöneticileri, ekonomiden sorumlu birimler ve hatta eğitimciler bile yeni baştan eğitilmeliydi. Ataerkil bir toplumun bakış açısına yenilmemek adına eğitim en temelden çatiya geç kalınmadan yeniden yapılandırılmalıdır. Ama nereden başlanmalıydı? Bana göre yine kadından başlanmalıydı. Kadın güçlendirilerek kölelikten kurtarılmalıdır....

Çocuk evlilikleri konusuyla yaklaşık iki yıl önce üniversitedeyken tanıştım. Bu süre içerisinde sözde evliliğin bir kız çocuğuna getirebileceği zararları (fiziksel, psikolojik ve sosyal) öğrendim. Bu durumun Türkiye'de ki yaygınlığı ve halk tarafından bu konunun normalleştirilmiş olması beni korkutmuştu. Neden bir kız çocuğu okumak, bir meslek sahibi olmak, sosyal bir çevre edinmek ve gelişimini sağlıklı tamamlayabilmek yerine evlenmeyi tercih ediyordu? Neden bu çocukların aileleri bu duruma karşı çıkmıyor hatta destekliyor ve onları evliliğe zorluyordu? Neden bu alanlarda çalışanlar bu evlilikleri engelleyemiyorlardı? Onlar daha çocuktu ve gelişimlerini tamamlamaları gerekiyordu...

Bu proje ile birlikte aslında bir çocuğu neden evlenmek istedığını ve ailelerin neden çocukların bu konuda desteklediklerini anlayabildiğini düşünüyorum. Bu süreç içerisinde evlenmek isteyen çocukların ve onların ailelerini yakından tanıma fırsatı buldum. Bu sayede onları onların dilinden dinleyebildim. Başta kendime sorduğum tüm sorular cevaplarını buldular bu sayede. Kimisi ekonomik sorunlardan, kimisi aile fertlerinin sağlık sorunlarından dolayı okullarını bırakıp çok erken yaşılda kendilerini çalışıp para kazanırken bulmuşlardı, kimileri evliliği evden ve ev içindeki problemlerden kaçış olarak görmüşlerdi, kimileri ise anne olmayı-evliliği bir evcilik oyunu sanıyorlardı. Fakat hepsinin de ortak yönü ise çocukluklarını ve gençliklerini doya doya yaşamaya ihtiyaçları olduğunu.

Benim danışmanlık hizmeti verdiğim kız çocuğunu evliliğe iten nedenler ise erken yaşıta ekonomik sıkıntılardan nedeni ile çalışıp evin geçimine katkı sağlama, babasının hasta olması nedeni ile hem ev işlerini hem kardeşlerinin bakımını hem de babasının bakımını üstlenmesiydi. Tüm bu sıkıntılarla 15 yaşındayken tanışmış ve hepsinin üstesinden gelmişti, o artık çok güçlüydü, tüm bu yaşadıklarının onu olgunlaştırdığını düşünüyor ve evlenmeye hazır olduğunu söylüyordu. Ailesi de kızları ile hemfikirdi bu konuda. Fakat o daha bir çocuktu, okuması, gelişimini tamamlaması, gençliğini yaşaması gerekiyordu...

2 yıl önce kafamda beliren tüm sorulara cevaplarını bulmuştum ama projeden sonra bir sürü yeni sorular belirmişi artık. Nasıl bu çocukların evlilikten vazgeçirebilirdik? Bu konu hakkında ki hukuki açıklar nasıl düzeltilebilirdi? Aileler nasıl ve hangi konularda eğitilmeliydiler ve bir sürü yeni soru....

Sosyal Hizmet Uzmanı Nazlı KÜÇÜKSARI

Proje sona ererken,

Dayımın kızı Kader. Çok güzel çocukluk anılarımıza oldu köyde. Beraber koştuk, oynadık, dağlara tırmandık korkusuzca... Aynı yaştayız Kader'le. Liseyi bitirdiğimiz yıl yaz tatili için gittiğimde, Kader'i verdiklerini duydum. Dayımın evinde aldım soluğu, biz hala çocuktuk, kendi isteğiyle evleniyor olamazdı. Hayallerimiz ortaktı. Öğretmen olacaktık. Ev kuramaz, bir evin sorumluluğunu alamazdı Kader, çok uğraştım dayımı yengemi Kader'ı vazgeçirmek için... Ama işe yaramadı. 18'imdeki isyanım buna mani olamadı.

17 yıl sonra 17 yaşında bir kız. Bir projedeki danışmanlık hizmetini vermek üzere görevlendirildiğimde tanıştık. Adı lazım değil ama Kader diyesim geldi ona. Kader'le aynı kaderi paylaşıyordu, daha çocuktu. Hayalleri bile yoktu kendine ait. Ev kuramaz, sorumluluk alamaz, kadın olamaz diye düşünürken, anneliğe hazırlandığını öğrendim. 18'imdeki isyanım geldi aklıma... Ne garip, yine engel olamadım bu kadere...

Not: İsim takma isimdir ve gerçeği yansıtılmamaktadır.

Sosyal Hizmet Uzmanı Özgül ELİTOK

Mesleğim gereği mahkeme sürecinde birçok evlenme izni davası kapsamında evlenmek isteyen taraflarla görüşmeler yaptım. Her seferinde evlenme izni için gelen yaşı küçük kız çocukların, özellikle hamile olanların içinde bulunduğu durum beni oldukça üzmüştür. Onların gücsüzlüğü, umut olarak gördükleri evliliğin ne olduğunu dahi farkında olmayan tavırları, ergenlik halleri, eğitimsiz ve bilgisizlikleri, çocuk oldukları halde çocuk yapma sorumluluğu yüklenen küçük bedenleri... her seferinde yüreğimi kanatıyordu. Nasilda masum ve olacaklardan habersizlerdi... Yaşıtları okula gitmekte, sınav kaygısı yaşıyor ve iyi bir meslek seçmek için çabaliyorken, onlar ise ne yemek yapsam, ev işlerini nasıl yetiştiremsem, çocuğa nasıl baksam kaygısı yaşıyorlardı. Yaşadıklarının ve benliklerinin farkında bile değildiler, kendileri için bir istekleri, bir temmenileri yoktu. Bu onların suçu değişti ve aslında iyi bir gelecek sunmayan, evlenmeyi bir kurtuluş gibi görmelerini sağlayan kurumlarımıza, ailelerimize ve toplum olarak bizdik bu işin sorumluları. Bu yürek acısı ile çıktıık yola, buna benzer çocukların için yapılabilecek bir şeyler olduğu düşüncesiyle projeyi hazırladık ve dokunduk minik yürekler...

EKLER

- EK 1 Tanıtım Broşür
- Ek 2 Bilgilendirilmiş Onam Formu
- Ek 3 İlk Görüşme Formu
- Ek 4 Danışmanlık Süreç Formu
- Ek 5 Toplantı Tutanağı

Ek: 1

Aile Danışmanları Derneği

Derneğin kuruluş amacı:

1. Aile danışmanı yetiştirmek,
2. Türkiye'de aile danışmanlığı hizmetinin gelişimine katkı sağlamak,
3. Aile içi ilişkileri güçlendirmek ve toplumda aileyi olumsuz etkileyen sorunların çözümüne katkıda bulunmak.

2008 yılında kurulan Derneği'nin merkezi Antalya olup, İzmir'de temsilciliği bulunmaktadır.

Derneğe; aile danışmanlığı hizmetini yürütebilecek olan psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışman, çocuk gelişim uzmanı, hemşire ve doktor üye olabilmektedir.

Bu yayında üzeri sürülen görüşler yalnızca yazarlara aittir, projeyi başlamaz ve proje ortaklarının görüşlerini yansıtmıyor; anlamına gelmez

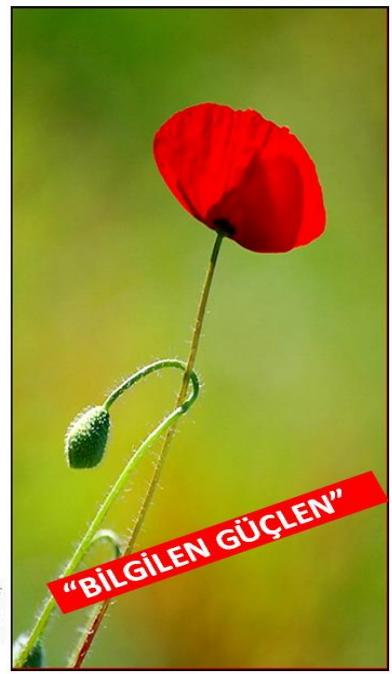

İletişim Bilgileri:
Proje sorumlusu:
Özgür Elitok 05057170532

www.ailedanismanlari.org
E-mail: antalyaaile@gmail.com
Tel&Faks: +90 242 237 90 94
Deniz Mah 131 Sok No:3/1
Muratpaşa - Antalya

İşteki Bakanlık Mahalli İdardeler Genel Müdürlüğünün ulusal orijin ve tescil paydaşı olduğu Kadın Dostu Kentler Programı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu UNFPA ve Bildirimi Millî ve Kalkınma Programı UNDP tarafından yürütülmekte olup İnce Ülkelerarası İşbirliği ve Kalkınma Ajansı SIDA tarafından da finanse edilmektedir.

"BİLGİYLE GELEN DOĞRU ADIMLAR..."

"BİLGİLEN GÜÇLEN"

PROJENİN AMACI
Erken yaşı evlenmek üzere aile mahkemelerine başvuran genç kızların (yani çocuklarını) ve ailelerinin güçlendirilmesi

ERKEN EVLİLİK
En az biri on sekiz yaştan küçük olan ikiisinin, yasal ya da resmi olmayan bir şekilde, evlilik bağıyla birleşmesi anlamına geliyor.

Çocuk yaşı evlilik, kız ve erkek çocukların farklı şekilde etkiliyor.

Dünya genelinde çocuk yaşı evlilik yapan kızların sayısı erkeklere daha fazladır.

Çocuk yaşı evlilik, ülkemizin tüm bölgelerinde yaygın olan bir toplumsal sorun olup en çok da kızları etkiliyor, ..ve diğerleri

NELER YAPMAK İSTİYORUZ ???

Eş adaylarını ve ebeveynlerini;
*Evlilikte ortaya çıkabilecek sorunlar hakkında bilgilendirip baş etme becerilerini artırmak,

*Evlilikte üstlenecekleri sorumluluklar hakkında bilinçlendirmek,

*Erken yaşı çocuk sahibi olmanın riskleri konusunda bilinçlendirmek,

*İllerde sahip olunacak çocuklar için iyi bir anne baba olmaları yönünde Bilinçlendirmek,

*Eğitime devam etmeleri veya meslek edinmeleri konularında yönlendirmek,

*Cinsel, sosyal, hukuksal, ekonomik hak ve özgürlükleri konusunda Bilinçlendirmek,

*Etkin aile içi iletişim konusunda bilgilendirmekve diğerleri

"EĞİTİMLE HAYATA AÇILAN GÖZLER"

"BİLGİYLE GELEN DOĞRU ADIMLAR"

PROJE FAALİYETLERİİMİZ
Eylermek için mahkemeye başvuran çift adaylarına ve ailelerine danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilecek ve eğitim seminerleri düzenlenecektir.

PROJE UYGULAYICILARI
Psikolojik Danışman ve Rehber
Sosyal Hizmet Uzmanı
Psikiyatrist
Psikolog
Avukat
Psikiyatri Hemşiresi
Halk Sağlığı Hemşiresi
Çocuk Gelişim Uzmanı
(Tamamı Derneği Üyesi)

EK.2

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Adalet Bakanlığı Antalya Adliyesi Aile Mahkemeleri ve Aile Danışmanları Derneği'nin, erken yaşta evlenmek üzere Aile Mahkemelerine başvuran genç kadınların/çocukların ve ailelerinin güçlendirilmesi için uyguladığı "BİLGİLEN GÜÇLEN" projesi hakkında bilgilendirildim.

Proje kapsamında danışmanlık, rehberlik, eğitim destek hizmetleri alacağımı ve dernek üyelerinin bilgi, birikim, deneyimlerinden yararlanacağımı kabul ediyorum.

Programa katılacakların;

Adı-Soyadı:..... **İmzası:**.....
Tarih:.....

Adı-Soyadı:..... **İmzası:**.....
Tarih:.....

Ek:3

GÖRÜŞME FORMU

(Evlenme İsteği ile Mahkemeye Başvuran Kadın)

MAHKEMENİN ADI:

DOSYA NO:

Görüşme Tarihi/...../.....	Görüşme Yeri	Görüşmeyi Yapan Uzman
-------------------------------------	-----------------------	--------------------------------

GÖRÜŞÜLEN KADINA AİT BİLGİLER

Adı Soyadı:	
Doğum Yeri ve Tarihi:	
Eğitim Düzeyi:	
Mesleği:	
İkamet Adresi:	
Telefonu:	
Bir sağlık Problemi var mı?	Evet () Hayır ()
Varsa tedavi görmüş mü?	Evet () Hayır ()
Tedavisi devam ediyor mu?	Evet () Hayır ()
Nerede kiminle yaşıyor?	
Yaşadığı evin fiziksel durumu nasıl?	
Yaşadığı evin geçimini kim sağlıyor?	

AİLE ÜYELERİNE AİT BİLGİLER

Anne Babası sağ mı? ve birlikte yaşıyor mu?	Evet () Hayır ()
Anne Babası birlikte yaşıyor mu?	Evet () Hayır ()
Annesinin adı -soyadı:	
Annesinin doğum tarihi ve yeri	
Annenin eğitim düzeyi	
Annenin mesleği	
Annenin sağlık durumu	
Babanın adı -soyadı	
Babanın doğum tarihi ve yeri	
Babanın eğitim düzeyi	
Babanın mesleği	
Babanın sağlık durumu	
Kardeşleri var mı?	Evet () Hayır () <i>(Cevap evet ise aşağıdaki soruları cevaplayın)</i>

KARDEŞLERE AİT BİLGİLERİ

1. Kardeş	
Adı -soyadı	

Doğum tarihi ve yeri	
Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
2. Kardeş	
Adı –soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	
Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
3. Kardeş	
Adı –soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	
Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
4. Kardeş	
Adı –soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	

Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
Aile yapısı nasıl? Nasıl bir ortamda yetişmiş?	
Anne babasıyla ilişkisi nasıl? (Evlilikle ilgili düşünceleri):	
Evlenmek istediği kişiyle ne zaman ve nasıl tanıştı?	
Evlenmek istediği kişiyle ilişkisi nasıl? Evlenmek istediği kişi nasıl bir insan (kişiliği, eğitimi, işi, ilgileri, karşılıklı sevgi ve anlayışları vb)	
Evlenmek istediği kişinin en sevdiği yönleri:	
Evlenmek istediği kişinin en sevmediği yönleri:	
Evlenmek istediği kişinin ailesi nerede yaşıyor,	

onlarla ilişkisi nasıl? Evlenme konusundaki yaklaşımıları nasıl?	
Geleceğe ilişkin plan ve düşünceleri neler?	
GÖZLENECEK KONULAR	
Kişinin fiziki yapısı, genel görünümü:	
Bilgi verilirken ki tutumu, davranış ve samimiyeti:	
Konuşmanın düzeni, açıklığı, sorulara verilen yanıtların uygunluğu, (İletişim kurma konusunda başarılı mı?)	
Ses tonunun yüksek, alçak, sınırlı olması:	
Duygulanım (Öfke, üzüntü, bunaltyı, korku, agresyon):	
Evlenme fikrini kabul etme derecesi:	
Çatışmaları var mı? Kaynağı?	
Çözüm önerileri var mı?	

GÖRÜŞME FORMU

(Evlenmek isteyen Erkek)

Görüşme Tarihi/...../.....	Görüşme Yeri	Görüşmeyi Yapan Uzman
-------------------------------------	-----------------------	--------------------------------

GÖRÜŞÜLEN ERKEĞE AİT BİLGİLER

Adı Soyadı:	
Doğum Yeri ve Tarihi:	
Eğitim Düzeyi:	
Mesleği:	
İkamet Adresi:	
Telefonu:	
Bir sağlık Problemi var mı?	Evet () Hayır ()
Varsa tedavi görmüş mü?	Evet () Hayır ()
Tedavisi devam ediyor mu?	Evet () Hayır ()
Nerede kiminle yaşıyor?	
Yaşadığı evin fiziksel durumu nasıl?	
Yaşadığı evin geçimini kim sağlıyor?	

AİLE ÜYELERİNE AİT BİLGİLER

Anne Babası sağ mı? ve birlikte yaşıyor mu?	Evet () Hayır ()
Anne Babası birlikte yaşıyor mu?	Evet () Hayır ()
Annesinin adı -soyadı:	
Annesinin doğum tarihi ve yeri	
Annenin eğitim düzeyi	
Annenin mesleği	
Annenin sağlık durumu	
Babanın adı -soyadı	
Babanın doğum tarihi ve yeri	
Babanın eğitim düzeyi	
Babanın mesleği	
Babanın sağlık durumu	
Kardeşleri var mı?	Evet () Hayır () <i>(Cevap evet ise aşağıdaki soruları cevaplayın)</i>

KARDEŞLERE AİT BİLGİLERİ

5. Kardeş	
Adı -soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	

Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
6. Kardeş	
Adı –soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	
Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
7. Kardeş	
Adı –soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	
Eğitim düzeyi	
Mesleği	
Medeni hali	
8. Kardeş	
Adı –soyadı	
Doğum tarihi ve yeri	
Eğitim düzeyi	

Mesleği	
Medeni hali	
Aile yapısı nasıl? Nasıl bir ortamda yetişmiş?	
Anne babasıyla ilişkisi nasıl? (Evlilikle ilgili düşünceleri):	
Evlenmek istediği kişiyle ne zaman ve nasıl tanıştı?	
Evlenmek istediği kişiyle ilişkisi nasıl? Evlenmek istediği kişi nasıl bir insan (kişiliği, eğitimi, işi, ilgileri, karşılıklı sevgi ve anlayışları vb)	
Evlenmek istediği kişinin en sevdiği yönleri:	
Evlenmek istediği kişinin en sevmediği yönleri:	
Evlenmek istediği kişinin ailesi nerede yaşıyor, onlarla ilişkisi nasıl? Evlenme konusundaki yaklaşımları nasıl?	
Geleceğe ilişkin plan ve düşünceleri neler?	

GÖZLENECEK KONULAR

Kişinin fiziki yapısı, genel görünümü:	
Bilgi verilirken ki tutumu, davranış ve samimiyeti:	
Konuşmanın düzeni, açıklığı, sorulara verilen yanıtların uygunluğu, (İletişim kurma konusunda başarılı mı?)	
Ses tonunun yüksek, alçak, sınırlı olması:	
Duygulanım (Öfke, üzüntü, bunaltı, korku, agresyon):	
Evlenme fikrini kabul etme derecesi:	
Çatışmaları var mı? Kaynağı?	
Çözüm önerileri var mı?	

Ek:4

DANIŞMANLIK SÜRECİ GÖRÜŞME FORMU

İlişkinin başlama öyküsü ve süresi (Tanışma, arkadaşlık, nişanlılık, birlikte yaşama süreleri)

Eşlerin her ikisinin de ilişkiye ilişkin görüşleri, bakış açıları (Evlilik dendiği zaman bireylerin hayallerinde olan somut kareler, örneğin kız; birlikte yemek yaptıkları bir mutfak hayal ederken, erkek; eve geldiğimde güler yüzle kapıyı açan bir eş hayal eder):

Geçmiş problemler (Önceden yaşadıkları kıskançlık, aile istememe durumu, kavga veya ayrılma barışma durumları):

Bu problem için Çözüm girişimleri ne olmuş:

Çiftin Çözüm Yöntemleri Nelerdir? (Aralarında çıkan tartışmaları nasıl çözerler?):

İlişkilerinde Gerçekleşmesini istedikleri değişimler (Beklentiler):

Yakın geçmişteki önemli değişiklikler (ölüm, hastalık, taşınma, okul, v.b) :

Olası Stres faktörleri (genel olarak insan hayatı enerjisini alan başka durumlar):

Çift Hakkında İlk izlenimler ve tepkiler ne oldu?

İhtiyaç duyulduğu düşünülen eğitim konuları nelerdir?

Danışmanlık planı ve stratejileri (Sizin izlediğiniz yol ve uygulamalarınız):

Değerlendirme:

Sistemler Arası Değerlendirme

Bireysel Sistemler (Her bireyin kendi içinde yaşadığı çatışmalar, otomatik düşünceleri, yanlış inançları; Örneğin kadının özdeğerini ona yakınlarının veriyor olması gerektiği düşünmesi, erkeğin tüm insanları kendi yaşadığı gibi olduğu inancı):

Etkileşimsel sistem (duygusal sözleşmeler, iletişim biçimleri, ikili etkileşimin yapısı, yükleme stratejileri, haklı çıkarma, ussallaştırma, v.b Örneğin kadın eşine kızdıka eşi kadından uzaklaşır ve kızlığı davranışlarda artış gösterir.)

Nesiller arası sistem (Anne ve baba rollerinin kader gibi tekrarı veya eş seçimi üzerindeki etkileri)

Aile orijini problemleri (tarafların anne babaları ile yaşadıkları sıkıntılar; Örneğin, anne-baba boşanması, babanın anneyi aldatması):

Planlama / Sonlandırma:

Verilen ödev (ler):

Proje Kapsamında Bizden Beklentileriniz nelerdir?

Ek:5

BM KADIN DOSTU KENTLER 2

YEREL DÜZEYDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ ORTAK PROGRAMI

PROJE ADI: BİLGİLEN GÜÇLEN

TOPLANTI TUTANAĞI

Tarih/Saat	
Toplantı Yeri	
Toplantının Gündemi	
Toplantıda Görüşülen Konular ve Alınan Kararlar	
Gelecekle İlgili Planlama	
Toplantıya Katılanlar	

KAYNAKÇA

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
(<http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=6584>) 9 Nisan 2014 Tarihinde Erişilmiştir).

Akpan, E.. (2003). Early Marriage in Eastern Nigeria and the Health Consequences of Vesico-Vaginal Fistulae (VVF) Among Young Mothers. Gender and Development, 11 (2):70-76.

Aydemir, A. (2009). "Erken Yaşa Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor". Açık erişimli: www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf Erişim tarihi: 9 Nisan 2014)

Bolu İl İnsan Hakları Komisyonu Erken Yaşa Evlilikler Raporu, (2009). Açık Erişim, (www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf Erişim tarihi; 09 Nisan 2014)

Çakmak, D. (2009). Türkiye'de Çocuk Gelinler. Açık erişimli: <http://www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/DirenCakmak.pdf> (Erişim tarihi: 09.04.2014).

Dereboy F.İ. (1993). Kimlik Bocalaması: Anlamak, Tanımak, Ele Almak, Malatya, Özmet Ofset.

Ergöçmen, B., A., Eryurt, M. A. ve Adalı, T. (2008). Doğurganlığı Belirleyen Diğer Ara Değişkenler. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye.

İngeç M, Börekçi B, Yılmaz M, Kadanlı S. (2005). Impact of Maternal Age on Perinatal Outcomes in Adolescent Pregnancies, J Turkish German Gynecol Assoc, Vol. 6(4):290-295

İltemir, C. Duvan, N. Öztürk T., Onaran, Y., İnegöl Gümüş, İ., Yuvacı, H., and Gözdemir, E. (2010). Adolescent Pregnancies: Maternal and Fetal Outcomes, The New Journal of Medicine .27: 113-116.

Keskin, D. (2011). Küçük Yaşa Evlenmenin Müeyyidesi. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XV(4):65-83.

Kömürçü N,. (2012). Özel Grplarda Gebelik. (İçinde: Kadın Sağlığı, Ed: Ahsen Şirin, Oya Kavlak), Bedray Basın Yayıncılık, İstanbul. 563-572.

Kütük, S. (2012). Adolesan Gebelik Riskleri ve Sorunları Türk Aile Hek Dergisi. 16: 31-S34.

Özcebe, H. ve Küçük Biçer, B. (2013). Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: çocuk evlilikler. Türk Ped Arş 2013; 86-93.

Sungurtekin Özkan, M. (2013). Erken Yaşa Evliliklerin Önlenmesi Konusunda Yargının Üstlenebileceği Rol. Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi 8 (Özel Sayı): 2177-2190.

Taşkın L, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, IV. Baskı, Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara 2003.

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun 13/05/2009 erken yaşta evlilikler hakkında inceleme yapılmasına dair raporu:13-17,erken yaşta evlilikler hakkında inceleme yapılmasına dair TBMM raporu. Can M, Öncül S, Deşdemir A, (yazarlar). Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2012.

Temel, Z. F. ve Aksoy, A. B. (2010). Ergen ve Gelişimi -Yetişkinliğe İlk Adım. Nobel yayınları.

UNICEF (2001). Early Marriage, Child Spouses. March, , p.5.

UNICEF; 2014. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.
(http://www.unicef.org/turkey/udhr_gi17.html 9 Nisan 2014 Tarihinde Erişilmiştir)

WHO (Dünya Sağlık Örgütü), (2010).Child maltreatment Fact sheet. N°150.
[\(http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/\)](http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/)

Yıldızhan, R., Kolusarı, A., Edirne, T., Adalı, E., Erol, Ş., Kurdoğlu, M., ve Kurdoğlu Z. (2009). Van Yöresinde Adolesan Gebeliklerin Analizi, Van Tıp Dergisi: 16 (4):124-127.

<http://ailedanismanlari.org>

